БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 244 (11842) | 1968 оной октябриин 16, среда | Сэн 2 мүнгэн

...ухы дэлхэйн түүхэдэхи шэнэ үе сагай— ...хэйе үргэлжэ дээрэнь революционно ёhoор ...эдхэлгын, капитализмhаа социализмда ...лгын үе сагай эхи табигша Агууехэ Ок- ...рь мандаха болтогой!

(Агууехэ Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ойдо зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаhан уряануудhаа).

...ЛУУШУУЛАЙ ...ЙШАЛХЫ МАНЛАЙ

...й байгуулhан Залуушуулай Коммунис Союз табин жэ... угтажа байна. Энэ ехэ hайндэр үдэрhөө үдэртэ улам ойр... жэл хадаа түүхэ домогоор баян, алдар солоор гиигүүл... гагта үе саг шуу. Энэ түүхэтэ үедэ Ленинскэ комсомолой ... үйлые, габьяа ехэтэ ажал ябуулгые Коммунис партимнай, ... араднай үндэрөөр сэгнэдэг гээшэ. Энээнэй бодото барим... КПСС-эй Центральна Комитедэй hая абаhан «ВЛКСМ-эй ...й ба залуушуулые коммунис ёhoор хүмүүжүүлхэ зорилго... тогтоол болоно. Тэрэ тогтоол дотор Ленинскэ комсомо...ын баатарлиг зам гүн удхатайгаар, тодорхой мэргэнээр ...аа. ВЛКСМ-эй саашанхи ажал ябуулгын гол шухала хараа ..., залуушуулые коммунис ёhoор хүмүүжүүлхын тула пар...изацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд ЦК-гай тэрэ тогтоол ...йлогдоно.

...ха ябаа халаанаймнай ушар ёhо hайнаар мэдэдэг байха ту...унис байгуулалтын түсэбүүд бүри амжалтатайгаар бэелүү...ээл сурталай, политическэ талаар ехэ этигэл түгэлдэр, эр...хэтэй, эмхитэй ба журамтай, ямаршье бэрхэшэлнүүдhээ, ...удhаа түбэгшөөн айдаггүй хүнүүд лэ социалис байгуулал...түүхын табиhан зорилгонуудые нэрэтэй солотойгоор дүүр...ха байна» гэжэ тогтоол соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

...Коммунис парти хадаа залуу үетэнние хүмүүжүүлхэ хэ...ээ залуушуулай манлай бологшо ВЛКСМ-эй үүргые улам ...ээ хэрэгтэ анхарал хэшээлээ саг үргэлжэ хандуулжа байдаг ...ынтөө дайшалхы, үнэн сэхэ, найдамтай туhалагшые абьяас ... хүмүүжүүлэн болбосоруулhандаа партимнай омогорхохол ...могорхоно бшуу. Үнгэрhэн табин жэлэй туршада аяар 100 ...хуу хүн ВЛКСМ-эй зэргэдэ жагсан, үзэл сурталай талаар ...болбосороо, эрхимээр хүмүүжээ, улас түрын түрүү hургуу... ургаа ха юм. hүүлэй гушан жэлэй туршада комсомолой ...нэн 8,5 миллион эрхимэй эрхимүүд коммунистнарай пар...н байна. Ганса эдээхэн тоонууд комсомолой үүргын али ... түүхэтэ гайхамшаг габьяатай, партиин хэрэгтэ үнэн ...е элирхэйлэн харуулна.

...ье талаараа мэргэжэл түгэс, эрдэм hургуули баянтай, об...эрэг хүтэлбэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, Ленин шэн...жэ, hуража, ажаhуужа шадаха гүйсэд эрмэлзэлтэй, ангиин ...гэг хёрхо байхаар залуу үетэнние бэлдэхэ гээшэ ниитэ ...ниитэ гүрэнэй хэрэг мүн. Энэ хэрэг иимэ гүнзэгы удха ша... гэжэ коммунист бүхэн оюун бодолдоо бүхөөр хадууха ёhо... Тиихэдэ партийна организацинууд хадаа ургажа ябаа за...эй дунда хүдэлхын тулада дүршэл ехэтэй, hүбэлгэн хурса, ...лай үгээ ойлголсожо шадаха нүхэдөө эльгээхэ уялгатай. ...йдалай ябасаhаа хаража үзэхэдэ, комсомолойнгоо орга...артийна анхаралаар хүреэлжэ, зүб гуримаар хүтэлбэрил...рта залуу үетэн эдэбхи үүсхэлтэйгээр али бүхы хэрэг ... оролсодог, үйлэдбэри дээрэ, ниитын хүдэлмэри эрхилгэ...аал соло дуудуулмаар амжалта туйладаг байhаниинь эли...икымнай промышленна предприятинуудай, барилга болон ...ын, эмхи зургаануудай, колхоз ба совхозуудай партийна ...олон организацинууд комсомольско организацинуудаа ...ар хүтэлбэрилдэг, ажал хэрэгтэнь аха ёhоной туhаламжа ...Тиихэтээ хамта энэ дүй дүршэлөө улам нарижуул...ар баян болгохые шармайн оролдодог шуу.

...н-Үдын нооhо угаадаг фабрикын, Бэшүүрэй аймагай ... колхозой, Яруунын аймагай Нарhатын совхозой, Загарайн ...Хандагатайн леспромхозой, мүн бусад олон партийна орга...уд комсомолой организациин хүтэлбэрилхы тушаалнуудта ...ө дундаhаа залуу коммунистнарые эльгээжэ, нилээд бэхи... байна. Тэрэнэйл ашаар комсомолой организациин хүдэлмэ...бодо hайжарhан, ВЛКСМ-эй гэшүүд залуушуулай ёhотой... болоhон жэшээтэй. Комсомолой организациин хүтэлбэрние ...ээ, ажал ябуулгыень hайжаруулха талаар Кабанскын рай...тийна организацида горитой хүдэлмэри хэгдэжэ байдаг. Энэ ...залуушуул ба комсомолшууд үйлэдбэридэ хабаатай гол ...хэрэгүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана, амжалташье туйла... хүдэлмэридэ шуналтайгаар хам оролсоно.

...ая республика дотор 65,5 мянга шахуу комсомолшуудhаа ... 1127 эхин организацинууд мүнөө тоологдоно. Энээгээр ... коллектив бүхэндэ эмхидэн бүридэhэн коммунис залуу... отряд хүдэлжэ байна бшуу. Тэдэнэй ажалай болон ниитын ... хүгжэлтэ, нэрэ хүндынь дээшэлэлгэ, дайшалхы шадабаринь ... партийна организациин хүтэлбэриин хэмжээнhээ, ком...хэр зэргээр түшэглэдэгhөө, тэрээндэ аха ёhoор хандадагhаа ...а байна бшуу. Мүн тэрэшэлэн предприяти болон эмхи зур...ааргаанай, колхозой правлениин анхарал комсомолой ажал ... баhал ехээр нүлөөлхэ байна.

...р иимэhээ залуу үетэнэй дунда ёhын тэдысэ, юрэнхыгөөр ... ябуулха гээшэ бүтэхэгүй зүйл, таарахагүй хэрэг мүн. ...алуу хүн бүхэнэй, комсомолой гэшүүн бүхэнэй абари зангые, ...дэхэлые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, ами аминтайнь хөөрэлдэхэ, ...эрилтэнүүдые, табиhан асуудалнуудые тон наринаар, эсэгэ ...идхэхэ гээшэ партийна организациин бэелүүлхэ шухала асуу...ай изгэн болоно. Тэрээнтэй хамта политическэ эрдэм шудал...итын ажабайдалые гүнзэгыгөөр ойлгон мэдэхэ эрмэлзэлтэй... хүмүүжүүлхые оролдохо ёhотой бшуу.

...тын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, шэнэ техникэ ... ба нэбтэрүүлхэ, ажахын реформые бодото хэрэг дээрэнь ...э хүдэлмэридэ комсомолой организацинуудые эдэбхитэйгээр ...лха гээшэ мүнөө үеын шухала асуудал. Иимэ болохолоор ...н, самодеятельнэ, ниитэ-политическэ организаци бологшо, ... резерв, ургажа ябаа үетэнние коммунис ёhoор хүмүүжүүлхэ, ...щество байгуулха хэрэгтэ тэрэнэй дүтын туhалагша бологшо ...эй үүргые улам бүри дээшэлүүлхэ эрилтэ КПСС-эй ЦК ...е тогтоол дотор табина.

...ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойе hайндэрлэхэеэ бэлдэжэ байhан эдэ ...үдэ бүхэсоюзна комсомолой суглаан зарлагдаад, хаа хаана... ...бхи үүсхэлэй оршон байдалда үнгэржэ байна. Комсомолой ...ациин ябуулhан хүдэлмэриин, алдарта ойн хүндэлэлдэ аба...иалис уялгануудай дүүргэлтын үрэ дүн эдэ суглаанууд дээрэ ... хэлсэгдэнэ. Тэндэ урданай комсомолшууд—ажалай ветера...түү шанга байлдаануудта хабаадагшад, олониитын ажал ...шад хабаадажа, hанал бодолоо хубаалдана, дүй дүршэлөө ...абалсаха арга олгоно. Тиихэтэй хамта эдэ суглаанууд ...анса амжалта тухай хөөрэлдэхэ бэшэ, мүн өөрынгөө хүдэлмэ... дутуу дундануудые элирхэйлхэ, саашанхи зорилгонуудаа ...лхо болоно бшуу. Эдэ шухала хэмжээ ябуулгануудаа hай...итэйгээр, политическэ үндэр хэмжээндэ үнгэргэхэ хэрэгтэнь ...а организацинууд мүн лэ аха ёhoор туhалха уялгатай.

...комсомолшууд хадаа коммунистнарай жэшээгээр ажаллаха, hу...аhууха зэргэтэй, тэдэнэйл жэшээгээр журамаа ба эмхидхэ...ижүүлхэ, союз доторой демократи хүгжөөхэ, шүүмжэлэл ба ...е шүүмжэлгые дэлгэрүүлхэ байна. ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ой ...ороноймнай ажабайдалдахи гүнзэгы удхатай үйлэ хэрэг мүн. ...олшууд болон залуушуулай Коммунис партияа нягтаар той...ата бэхи жагсаалай, совет хүнүүдэй бүхы үетэнэй hанал бодо...итэ нэгэдэлэй оршон байдалда Залуушуулай Бүхэсоюзна Ле... Коммунис Союзай 50 жэлэй ойе hайндэрлэхэ байhамнай ...түй.

СТУДЕНТНЭР-БАРИЛГАШАДАЙ ЭРХИМ ОТРЯДТА ДАМЖУУЛГЫН УЛААН ТУГ БАРЮУЛАГДАБА

...лайнгаа семестртэ социа...мүрысөөгөөр түрүүлhэн сту...үдэй барилгын отрядта үг... Буряадай АССР-эй Министр... Соведэй ба ВЛКСМ-эй Бу... обкомой дамжуулгын ... туг бии болгохо гэжэ ...ССР-эй Министрнүүдэй Со... ВЛКСМ-эй обком тогтообо. ...нскэ комсомолой 50 жэлэй ...зорюулагдаhан ажалай семестртэхи социалис мүрысөөндэ илаhан Зүүн Сибириин технологическа институдай «Энергия-68» гэжэ студентнүүдэй транспортна барилгын отрядта (командирынь Б. Гергесов, комиссарынь А. Никитин) 1968 оной дүнгөөр Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВЛКСМ-эй Буряадай областной комитедэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба.

Алдарта ойн хүндэлэлдэ

КПСС-эй обкомдо, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Байгша оной гурбан кварталай туршада мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха түсэб дүүргэлгээр аймагуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүн тухай

Адууhа малhаа ашаг шэмэ ехээр абаха, гүрэндэ элбэгээр худалдахын түлөө аймагуудай дунда дэлгэрhэн республиканска мүрысөөнэй гурбан кварталай дүн хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет нигэжэ **тогтоогоо:**

1. **Улаан-Үдын аймагта** КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг, 500 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шан барюулха. Энэ аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 125 процент, hү — 111, үндэгэ — 136 процент, нооhо (жэлэй түсэб) — 126 процент дүүргээ. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, hү — 12 процентээр, нооhо 5 процентээр ехые үйлэдбэрилжэ, адууhа малайнгаа тоо толгой нилээд олошоруулаа.

2. **Түнхэнэй аймагта** 300 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шан барюулха. Эндэхи ажахынууд гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 123, hү — 139, нооhо — 115 процент дүүргэжэ, үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилhэн, малайнгаа тоо толгойешье олошоруулhан байна.

3. **Загарайн аймагта** 200 түхэригэй гурбадахи мүнгэн шан барюулха. Аймагай колхоз, совхозууд гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 119 процент, hү — 112, үндэгэ — 139 процент дүүргээд, 1967 оной энэ үеынхиhөө мяха—7 процент, нооhо — 8 процент ехээр үйлэдбэрилөө.

Адууhа малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, тэдэнhээ абтадаг продуктнуудые гүрэндэ ехээр худалдахын тула Кабанскын, Яруунын, Сэлэнгын аймагуудай ажахынууд hайнаар хүдэлөө гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

ИИСЭНГЫН МАЛШАД ИЛАА

Малаа таргалуулжа, зунай зуун үдэр соо 100 килограммаар гэхэ гү, али сүүдхэдээ үхэр бүхэнэй шэгнүүрые дунда зэргээр 1000 граммаар нэмээхэ гэhэн үүсхэл республика дотороо гаргаhан Нарhатын малшадай хандалгын толилогдоhые hананабди. Үүсхэл гаргаhан нүхэдэйнгөө аймагта ажаhууhан малшад булта мүрысөөндэ оролсожо, ээмэйнгээ даахыса гэхээр уялга тул тудтаа абаhан байха. Буруунуудые, хожомой хашарагуудые лааhан нүхэд толгой бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ 800 граммаар, тиихэдэ бүдүүн үхэрнүүдые харагшад 1000 граммаар дээшэлүүлхын түлөө тэмсээ.

Ошотойхоноор орьёлhон мүрысөөндэ Иисэнгын малшадшье оролсоо hэн бэзэ. Нарhатынхидай уряае зүбшэн хэлсэхэ үедэ Иисэнгын үхэршэдэй нигэжэ хэлэhыень hананаб:

— Газар уhамнай элбэг даа. Балай хэнhээш дутангүй, малаа хүбхытэр таргалуулжа ядахагүйбди...

— Би үхэр бүхэнөө зунай зуун үдэр соо 110 килограммаар нэмээлгэхэб, — гэжэ дүршэлтэй малшан Цыденжап Ешеев мэдүүлээ hэн.

Гэбэшье Нарhатын малшадай уряа зүбшэн хэлсэхэhээ түрүүн совхозой дирекциин болон парткомой хамтын зүблөөн дээрэ тус асуудалые алишье талаhаань хаража үзэhэн байха. Тиихэдээ мүрысөөнэй ёhо гурим зохёогдоод, саарhан дээрэ бү үлүүжэн гэлсэhэн байгаа. Бэлшээн таргалуулгын табан гүүртэ эмхидхэгдэжэ, шударгы аад, дүршэлтэй малшадта даалгагдаа. Тэдэнэй нэрые дурдабал: дээрэ хэлэгдээшэ нүхэр Ешеевhээ гадна, Хандажап Гомбоева, Ныжибма Шойнёнова, Чимит Шагдаров, Бадмажап Шойдагбаев гэгшэд бэлшээриин гүүртэнүүдые даахаар томилогдоо hэн. Мүн баhа хэнэй гүүртын үхэрнүүд ямар газарта бэлшээгдэхэб гэhэн асуудал хэлсэгдэhэн юм.

Гүүртэнүүд эмхидхэгдэжэ, уялганууд абтажа, ажалай мүрысөөнэй амисхал шангадаа hэн. Тиимэл хадань, совхозой хүтэлбэрилэгшэд түрүүшын шатын эмхидхэлэй ажалаар hанаагаа амарангүй, бэлшээриин гүүртэнүүдые ходо эрьедэг, юун дуталданаб, юун хэрэгтэйб гэжэ ходо элирүүлдэг байгаа.

Нэгэтэ совхозой парткомой секретарь Николай Аюшинтай Дэмшэгтын үргэн бэлшээридэ оршодог гүүртэдэ ошоо hэмди. Даагшань — Чимит Шагдаров. Тэрэ ехэл hонирхоhон янзатай, нигэжэ асуугаа hэн:

— Николай Цыремпилович, hарын дүн гаргагдаа гү?

— Гаргагдаа.

— Баhа Ешеев түрүүлээ гү?

— Тиигээ.

— Минии гүүртэ хэр бэ?

— Хоёрдохи hууридалши даа, Чимит. Үшөө hайса «нажимайха» болоо гүбни даа, — гэжэ Николай Цыремпилович «нажимайха» гэhэн үгээ зорюута эршэтэйгээр үгүүлэн, хүхюугээр энеэбэ.

— Шадалаараа бологдонол ааб да,—гэжэ Шагдаров бодолгото болон гүбэд гэбэ.

Социалис мүрысөөнэй ябаса ходо шалгагдадаг, тэрэнэй дүн hара бүри гаргагдажа, олоной анхаралда табигдадаг байгаа. Тэрэнь мүрысөөнэй хэрэгтэ ехэл удха шанартай байhаниинь мүнөө элирээ.

Зунай зуун үдэршье зурагад гээд үнгэршэhэн шэнги. Зүгөөр яhала шанартайгаар үнгэрөө гэхэдэ болохо.

Үнэхөөрөөшье Иисэнгын совхоз зунай hарануудта мал таргалуулгын мүрысөөндэ аймаг доторoo нэгэдэхи hуурида гараа: юрэнхыдээрээ 748 толгой бэлшээриин үхэрнүүдэй шэгнүүрынь тул тудтаа 100—100 килограммаар дээшэлээ. Иисэнгын малшад нигэжэл үгэдөө хүрөө!

— Центрhээ хэдэн модо холо, ой тайга соо ябаашье hаа, балай хаясаанай зомди гэжэ ухаандамнай ороогүй даа. Вообшэ-то, — гэжэ Бадмажап Шойдагбаев хөөрэнэ.

— Тиимэ даа. Ноёд hайднайшье манаа сула эрьехэ. hони hорьмойшье дуулгаха. Чехословакида юунэй болоhые тэрэ үдэртэнь дуулгаабшэбы даа, — гэжэ Хандажап Гомбоева тэрэнние дэмжэнэ. — Автолаабхи байд гээд лэ ерэхэ...

Аймаг дотор дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүн гаргагдаба. Нарhатын совхозhоо үүсхэл гаргаhан үхэршэд Нимбуу Эрдынеевич Будажабэ, Петр Белобородов гэгшэд зуун үдэр соо үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые 102 килограммаар дээшэлүүлээ. Тэдэнэр «Аймагай эрхим үхэршэд» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаба.

Мүн Иисэнгын совхозой малшад баhал шагнагдаа. Цыденжап Ешеев гарай часыгаар, Хандажап Гомбоева амаралтын байшан ошохо путёвкоор шагнагдаба. Залуу үхэршэн Чимит Шагдаров мүнгэн шанда хүртөө.

Ц-Д. ДЫМБРЫЛОВ,
КПСС-эй Яруунын РК-гай инструктор.

ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ Москва ерэбэ

Москвада болоhон хэлсээнүүдтэй холбоотой зарим асуудалнуудаар хөөрэлдөө хэхэеэ ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ Олдржих Черник түрүүтэй Чехословакиин Социалис Республикын делегаци октябриин 14-дэ Москва ерээ.

Внуковска аэродром дээрэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо К. Т. Мазуров, СССР-эй министрнүүд болон бусад тушаалтад энэ делегациие угтаба. Чехословакиин Социалис Республикаhаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд В. Коуцкий уулзагшадай дунда байлсаа.

БОЛГАР ХАНИНАРТАЙ УУЛЗАЛГА

Болгариин газар дээрэ капитализм ба фашизмда эсэргүүсэн эдэбхитэйгээр тэмсэhэн Болгариин Коммунис партиин 90 ветеран октябриин 14-дэ Москвадахи Хани барисаанай байшанда айлшалан ерэбэ. Совет хүнүүдэй ажабайдалай олон hалбаридахи амжалтануудтайнь танилсахаяа, дайшалхы нүхэдтэеэ уулзахаяа эдэнэр манай оронդо ерээ.

Совет-болгар хани барисаанай бүлгэмэй гэшүүд, дайнай ветерануудай Советскэ комитедэй эдэбхитэд аха дүү арадай түлөөлэгшэдые халуунаар амаршалаа.

Советскэ Союзай, Болгариин арадуудые хэтэдэнь холбоhон хани барисаанай бата байhые энэ бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ Симеон Касабов харюугай үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Болгар, совет коммунистнуудай дайшалхы хани барисаан тухай хэлээд, Эхэ орондонь үзүүлэгдэдэг ехэ туhаламжын түлөө баяр баясхалан хүргөө. Болгариин ветеранууд мүнөөшье ажал хэhээр гэжэ тэмдэглэбэ. Империалис этэгээдүүдээр харата хэрэгүүдэй үүдхэгдэжэ байхада, манай арадуудай ба партинуудай нэгэдэлые, болгар-совет хани барисаанай үндэhэ hуурие нюдэнэй сэсэгы мэтээр сахиха шухала.

Советскэ Союзда байдаг НРБ-гэй посольствын дипломатическа хүдэлмэрилэгшэдэй байлсаhан энэ уулзалгада хабаадагшадта «Земля, которую люблю» гэжэ, Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан совет фильм харуулагдаа.

Чехословакиин делегаци Москвада

Дайнай ветерануудай Советскэ комитедэй уряалаар фашизмда эсэргүү тэмсэлшэдэй холбооной ЦК-гай президиумэй түрүүлэгшэ Йозеф Гушегэй толгойлhон Чехословакиин делегаци Москва ерэбэ.

Францаhаа ерэhэн айлшад

«Шарбонаж Де Франс» гэжэ гүрэнэй нүүрhэнэй шахтануудай нэгэдэлэй президент Жан Бенедетти түрүүтэй Франциин нүүрhэнэй промышленностиин мэргэжэлтэдэй делегаци манай орон соогуур аяншалаад, Москва бусажа ерэбэ.

Тэдэнэр Донецкэ, Кузнецкэ, Москва шадархи нүүрhэнэй бассейнүүдэй предприятинуудтай танилсаа, Ленинград, Киев, Сочёор хоёр неделиин туршада аяншалаа.

СССР-эй нүүрhэнэй промышленностиин министр Б. Ф. Братченко октябриин 14-дэ энэ делегацитай уулзаба.

Хани ёhоной оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөнэй үедэ СССР-эй, Франциин нүүрhэнэй промышленностиин мэргэжэлтэдэй хоорондо бүри нягта научно-техническэ харилсаа тогтоохо тухай хэлсэгдээ.

Совет олониитын буруушаалга

Комитедэй президиумэй гэшүүн, СССР-эй АН-ай гэшүүн-корреспондент В. Г. Солодовников, комитедэй секретарь Г. З. Иоанисян гэгшэдhээ бүридэhэн Ази, Африкын оронуудтай hаналаа нэгэдэлгын Советскэ комитедэй делегаци 1968 оной октябриин 14-дэ Индонезиин посольстводо ошоод, Ази, Африкын оронуудтай hаналаа нэгэдэлгын Советскэ комитедэй мэдүүлгые саг зуурын этигэмжэтэ В. Ф. Рогаханда барюулба.

—Индонезидахи демократическа хүсэнүүдые хашажа мүрдэжэ байhан тушаа зэбүүрхэлээ совет олониитэ элирхэйлнэ, Индонезиин хархис этэгээдүүдэй харата муухай аашануудые эрид шууд буруушаана. Олон миллион совет хүнүүдэй зүгhөө Ази, Африкын оронуудтай hаналаа нэгэдэлгын Советскэ комитет Индонезиин патриодуудые саазалха шиидхэбэринүүдые болюулха эрилтэ табиба.

Вьетнам арадай тэмсэлые дэмжэн талархалга

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй уряагаар, Ази, Африкын арадуудай hаналаа нэгэдхэ эмхиин тусхай конференциин шиидхэбэреэр байгша оной октябриин 15-hаа 21 хүрэтэр үнгэргэгдэхэ вьетнам арадай тэмсэлые дэмжэн талархалгын неделитэй дашарамдуулан, вьетнам арадые аха дүүгэй ёhoор эрид шууд дэмжэжэ, гүн ехээр талархажа байhанаа совет хүнүүд мэдүүлнэ.

Вьетнамые дэмжэхэ Советскэ комитет, Ази, Африкын оронуудтай hаналаа нэгэдхэ Советскэ комитет, Эб найрамдал хамгаалха Советскэ комитет энээнтэй дашарамдуулан мэдүүлгэ хэбэ.

Вьетнам арадта эсэргүү США-гай эзэрхэг муухай ябуулгануудые болюулгаха, Холбоото Штадуудай ба тэдэнэй союзнигуудай сэрэгүүдые Урда Вьетнамhаа гаргуулха, хариин хидай хамааралгагүйгөөр хуби заяагаа шиидхэхэ вьетнам арадай хуулита эрхые хүндэлхэ гэдэг, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын, ДРВ-гэй правительствын зүб хараа бодолнуудые хүсэд дэмжэнэмди гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Урда Вьетнамай арадай хуулита түлөөлэгшэд болохо Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтые мэдэрхэ эрилтэ США-гай правительствын урда табинабди.

Вьетнам арадта эсэргүү американ империализмын харата муухай дайе болюулгаха, вьетнам арадай тэмсэл дэмжэн талархалгые бүри үргэлхэхэ уряатайгаар бүхы үнэн сэдьхэлтэй хүнүүдтэ, түрүү үзэл бодолтой, эб найрамдалда дуратай эмхинүүдтэ, демократическа бүхы хүсэнүүдтэ Советскэ Союзай олониитэ хандана. Америкын харата добтолгонуудта эсэргүү үнэн зүб тэмсэлые Советскэ Союз али болохо аргаар дэмжэжэ байха гэжэ совет хүнүүд мүнөө үшөө дахин элирхэйлэн мэдүүлнэ.

АМЖАЛТАЯА АРЬБАДХАХААР ЗЭhЭНХЭЙ

— Яаhаншье хүйтэн намар гээшэб даа. Үдэр бүри гэхээр шииг нойтон унажа, амар заяа үзүүлнэгүй, таряа талхыемнай мүртэй хуряалганагүй, арайхан гэжэ хартаабхаяа малтажа үрдибэбди,—гээд кабанскынхид хөөрэлдэнэ. Нээрээшье эндэ сагай уларил энэ намар тогтууригүй, хэдэн үдэрэй туршада таhалгаряагүй хура бороо ороод болихо юм бэшэ, мүнөө үнгэрхэдөө саhан бордоhолно. Юрэдөө, иимэ шэмэрүүн hалхитай, шииг нойтотой үдэр дулаан гэрhээ гараха гээшэ түбэгтэйхэн байгша даа.

Гэбэшье hаалишадай, малшадай хүдэлмэри жэлэй дүрбэн сагта нэгэшье үдэр замхадаггүй ха юм даа. Үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэ гү, али зунай аяма халуундашье, хура бороо гү, али бордоhото саhан соошье тэдэнэр ажалдаа ошоод лэ байдаг гээшэ. Мүнөөшье Кабанскын совхозой hү hаалиин 4-дэхи гүүртын хүдэлмэришэд фермэ дээрээ ерэнхэй, малдаа үдэшын тэжээл бэлэдхэжэ, туха сүлөөгүй. Бурдууг худхажа, дал соохи хоботонууд худар эюулнэ, турнепс, куузику хэршэнэ, эндэ асарагдаhан хартаабха машинаhаа буулгажа, нэгэ бишыхан амбаарта оруулна.

Тус гүүртые эрхилэгшэ Мария Веденеевна Замота гэгшэтэй бидэнэр хөөрэлдэнэбди. Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой, Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой hаалишадай гаргаhан үбэлжэлгын үедэ — долоон hара соо үнеэн бүриhөө 1250 килограммhаа бага бэшэ hү haaxa гэhэн үүсхэл тухай ямар hанал бодолтой байhаарнь hонирхобобди.

— Зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриhөө мянган килограмм hү haaxa гэhэн уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэhэндэнь баяртайбди. Бидэнэршье баhа яhала hайн хүдэлөө гээшэ хабди. Үнгэрhэн дүрбэ hарын туршада үнеэн бүриhөө 1200 -килограмм hү hаажа шадаабди. Юрэдөө богонёор хэлэхэ болоо hаа, манай гүүртынхид hү haaxa, гүрэндэ тушааха түсэбөө сентябриин тэн багаар дүүргээ,— гэжэ Мария Веденеевна маанадта хөөрэнэ. — 2600 центнер hү haaxa түсэбтэй hэмди, 1645 центнерыень гүрэндэ тушааха байгаабди. Мүнөө 2868 центнер hүн hаагдаа, 2061 центнерынь гүрэндэ тушаагдаа,— гэжэ омогтойгоор тэрэмнай мэдүүлнэ.

Тус фермын hаалишадай ажалайнгаа амжалтаар омогорхохоньшье тон зүб даа. Юундэб гэхэдэ, эдэнэр зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриhөө мянган килограмм hү haaxa гэhэн мүрысөөндэ жагсаhан байжа, тэрэнээ болзорhоонь урид дүүргэжэ шадаа бшуу. Амжалтань тиимэ бэлээр туйлагдаагүй ааб даа. Зунай элдин сагта сагаан эдеэ элбэг дэлбэгээр абаха гэжэ бүхы хүсэ шадалаа эдэнэр элсүүлhэн байна. Тиигэжэ эндэхи малшад зуhаландаа гаратараа үнеэдтэ силос, таряа талханай зүйл, гидролизно аргаар бүйлүүлhэн hолоомо эдюулдэг байгаа. Мүн зуhалан дээрэншье гараад байхадаа, үнеэн бүхэндөө хоёр-хоёр килограмм үйрүүлhэн ороохо уhанда худхажа үгэдэг hэн. Мал адуулагшад А. Безгодов, В. Красноносик, И. Соктоев гэгшэд hүрэг малаа ногоо hайнтай газарта үдэр hунигүй гэхээр бэлшээгээ. Иигэжэ бултадаа нэгэ сэдьхэлтэйгээр хүдэлhэнэйнь аша үрэ амжалтаар харюулагдаа бшуу. Дүй дүршэл ехэтэй hаалишад бүриншье hайн үрэ дүн туйлаа. Жэшээнь, үнинэй hаалишан З. Русина зунай дүрбэ hарын туршада үнеэн бүриhөө 1350 килограмм hү hаажа, совхоз дээрээ түрүү зэргэдэ гараа. Н. Суворова, П. Авдеева гэгшэд үнеэн бүриhөө hү hаалгаяа 1250 гаран килограммда хүргэжэ, мүн лэ магтаалда хүртөө юм.

hаяхан эндэхи hаалишадай ажалайнь юнэ hарын дүн согсологдоо. Фермынхид тус тустаа хоёр мянган килограммhаа дээшэ hү үнеэн бүриhөө hаажа абаhан байна. Харин З. Русина үнеэн бүриhөө 2232 килограмм hү hаажа, совхозой дирекциин, парткомой, рабочкомой үмэнэhөө магтаалда хүртөө, үнэтэ шан абаа. Мүн hаалишад А. Каурова, П. Авдеева, Е. Тихомирова, Н. Суворова гэгшэд баhал шагналда хүртөө. Энэнь hайн лэ гээшэ.

— hаалишан болоhоор үнинэйб,— гэжэ Зинаида Русина хөөрэлдөөндэ хабаадалсана, — 16 үнеэтэйб. Тэрэмни бултадаа hайнууд, hүтэй, нэгэниинншье hүбайрдаггүй. Мүнөө үнеэн бүриhөө үдэр бүхэндэ дунда зэргээр найман килограмм hү hаанаб... Харганаагай, Эрхирэгэй hаалишадай үүсхэл тухай хэлэнэ гүт? hайшаамаар даа. Бидэнэршье үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриhөө 1250 килограммhаа бага бэшэ hү haaxa зорилготойбди. Тиигэжэ ехэ hүнэй түлөө мүрысөөндэ оролсонобди,— гэжэ тэрэмнай мэдүүлбэ. Гансахан Русина иигэжэ hанана бэшэ. Тэрэнэй нүхэдынь бултадаа баhал иимэ бодолтой, hайн hайхан хэрэг үйлэ туйлаха зорилготой.

Мүнөө тус фермын hаалишад туйлаhан амжалтаяа улам арьбадхахаар бэеэ зэhэнхэй. Эдэнэр ерэхэ үбэлжэлгын долоо hарын туршада үнеэн бүриhөө 1250 килограммhаа доошо бэшэ hү абаха гэлсээ. Тиигэжэ эндэхи малшад, hаалишад үбэлжэлгын үедэ үнеэдэйнгээ hү шэмэ улам дээшэлүүлхын тула ехэхэн оролдолго гаргана. Байра байдалаа, хуhамаг хорёогоо заhабарилжа дүүрэнтүү болоо. Тэжээл бүйлүүлхэ цех бэлэн. Тэндэнь мүнөө бурдууг худхагдана, бүлеэн уhан авто-тухеэрэлгээрнь урдана. Мэнэ нигээд гидролизно аргаар hолоомо бүйлүүлагдажа эхилхэнь. Турнепс, куузику, хартаабхын үлээдэhэн байрадань элбэгээр асарагдаа. Горох ба ногоон hолоомо холижо дараhан силос мүн баhа элбэг даа эндэ.

Иигэжэ Кабанскын совхозой дүрбэдэхи hү hаалиин фермын коллектив Эрхирэгэй, Харганаа нютагай hаалишадай уряада харюу болгон, hайн hайхан үйлэ хэрэгээрээ дэмжэхээр бэлэн.

Ц. БАБУШЕЕВ,
манай корр.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН МЭРГЭЖЭЛТЭДТЭ— ПАРТИЙНА АНХАРАЛ

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 оной) Пленумэй болоhон сагhаа хойшо хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй үүргэ болон харюусалга нилээд дээшэлээ гээшэ. Олонхи мэргэжэлтэд хүдөө ажахын үйлэдбэриин экономикые hайн мэдэдэг, тэрэниие эрдэм наукын үндэhөөр эрхилхые оролдодог, шадамар хүтэлбэрилэгшэд болонхой. Мэргэжэлтын эрхэ түлөөлэлгэшье мүн лэ нилээд үргэдэнхэй. Тиимэhээ тэдэнэр хүдөө ажахын үйлэдбэриин гол шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсадаг байна бшуу.

Зүгөөр мэргэжэлтэдэй ажал ябуулга, эдэбхи үүсхэлэйнь хүгжэлтэ имагтал партийна организациин анхаралhаа, бодото хүтэлбэриhөө дулдыдаха байна. Мэргэжэлтэдые зүбөөр, халуун анхаралтайгаар хүтэлбэрилдэг, хараа бодолыень ходо дэмжэдэг газартал амжалта түйлагдадаг байhаниинь элитэ бшуу. Бэрхэ мэргэжэлтэдэй дүй дүршэл согсолхо, олоной хэрэг болгохо, эрдэм мэдэрэлынь дээшэлүүлхые оролдохо гээшэ яаха аргагүй партийна хэрэг болоно.

Туhалха, анхарха, ударидаха хэрэгтэй ха юм даа. Республикын хүдөө ажахы дээрэ мүнөө үедэ аяар 3,5 мянган мэргэжэлтэд хүдэлжэ байдаг. Тэдэнэй хоёр мянга шахууень колхоз, совхозуудта ажаллана. Али зэргын ехэ хүсэн гээшэб! Урдаа хараха оюун бодолтон, эрдэмтэднай эдэнэр лэ ха юм. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй тоо жэл сагай ошохо тума олошоржо байна. Ганса hүүлшын хоёр жэлэй туршада республикын ажахынуудта 540 агроном, зоотехник, инженер болон экономистнууд эльгээгдээ. Колхозуудай 76 түрүүлэгшэнэрэй 56-ниинь тусхай дээдэ ба дунда hургуули дүүргэhэн эрдэмтэй хүнүүд. Совхозуудай булта шахуу директорнууд хүдөө ажахын мэргэжэлтэд.

Районно олон партийна организацинууд мэргэжэлтэдээ ходо халуун анхаралаар хүреэлжэ, зүбөөр хэрэглэжэ, hургажа байдаг. Тиихэ зуураа тэдэнэй ажаhуудал, үдэр бүриин эрилтэ хэрэглэмжые жэншээгүй хангахые, харюусалгыень дээшэлүүлхые оролдодог. Тэрэ анхарал оролдолгыень харюулан, олон мэргэжэлтэд ёhотойл эмхидхэлшэд, хүдөө ажахын үйлэдбэриин технологууд болоржо шаданхай. Тэдэнэр шэнэ дүй дүршэлдэ шуналтайгаар хандажа, өөhэдынгөө байдалда үргэнөөр нэбтэрүүлнэ. Энэ хэрэгтэ ухаан бодолоо, хүсэ шадалаа абьяастайгаар хандуулна бшуу.

Жэшээнь, Кабанскын аймагай Шергинскэ совхозой главна агроном Т. Ф. Дубковагай ажал ябуулгые магтамаар. Энэ мэргэжэлтын эндэ ерэжэ хүдэлhэн сагhаа хойшо угаа ехэ хубилалта болоо. Газар тараалангаа болбосоронгыгоор элдүүрилхэ гурим бодотоор бэелүүлэгдээ. Тус совхоздо республика дотор анха түрүүлэн донник гэжэ ургамал ургуулха технологи амжалтатайгаар нэбтэрүүлэгдээ. Мүнөө энэ ургамалай баян ургаса абахаhаа гадна, хүрэнгын үрэhэ элбэгээр абадаг болоод байна. hүүлэй гурбан жэлэй туршада тус совхоз республикын бусад ажахынуудта 300 гаран центнер доннигой үрэhэ худалдаа бшуу. Газарай хүрьhэндэ минеральна үтэгжүүлгэ ехээр оруулна, буртаг ургамалнуудтай авиациин ашаар тэмсэнэ.

Энэ аймагай Байгалай совхоздо В. М. Аносов главна агрономоор зургаан жэлэй хугасаада хүдэлөө. Мүнөө шэнээр эмхидхэгдэhэн «Прибайкальский» совхозой директорээр тэрэ дэбжүүлэгдэнхэй. Теэд нүхэр Аносовой шадабариин аша туhаар тус ажахын тараалангай ургаса 3 дахин дээшэлээд байна ха юм. Хэрбээ урдань гектар бүриhөө 3—3,5 центнер орооhо абадаг байгаа hаа, зүб севооборот, дээдэ зэргын автотехникэ үйлэдбэридөө нэбтэрүүлhэнэй ашаар жэл бүри 13—25 центнер хүрэтэр ургаса хуряадаг болоо.

Хоридо дүршэл ехэтэй, эмхидхэхы шадабаритай мэргэжэлтэд олон боложо байнхай. Жэшээ болгон, Хүрбын совхозой главна зоотехник Э. А. Дашиевай хүдэлмэриие харуулжа болоно. Тэрэнэй хүтэлбэри доро эндэ hү haали дээшэлүүлхэ зорилгоор эмхидхэлэй нилээд горитой хүдэлмэри ябуулагдаа. Түрүү арга үйлэдбэридөө үргэнөөр нэбтэрүүлhэнэй зэргээр ойрохон зуура hү абалга хоёр дахин дээшэлhэн байха юм. Мүнөө мяха үйлэдбэрилгые эрид шууд дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулганууд эндэ бодомжотойгоор бэелүүлэгдэжэ байна. Мэргэжэлтын энэ зорилгыень совхозой партийна комитет саг үргэлжэ дэмжэжэ, хүдэлмэридэнь туhалжа байна.

Анаагай совхозой главна агроном В. И. Осипов энэ ажахын эмхидхэгдэhэн сагhаа хойшо эндэ хүдэлжэ байдаг. Тэрэ нүхэрэй энэ нютагай байгаалиин уларилай эрхэ байдалда тааранги агротехникэ эрхилхэ хэрэг, туршалгын ехэ хүдэлмэри бүтээжэ байдагыень hайшаамаар. Холо ган гасуурта дайрагдажа байдаг нютагта бата найдабарита ургаса абадаг болохо гээшэ ехэл удхатай зүйл ха юм даа. Энэ талаар тус аймагай дээрэ хэлэгдэhэн Хүрбын совхозой агроном Н. Р. Евсеевэй амжалтатай ажал ябуулгые дурдангүй гаража болохогүй бээ.

Республика дотор бэеэ харуулhан, амжалта ехэтэй, үнэхөөрөө үйлэдбэриин технолог болоhон мэргэжэлтэд жэлhээ жэлдэ олон болоно. Энэ нүхэдэй hайн хэрэг, урагшатай хүдэлмэри хадаа партийна анхаралhаа үндэhэтэй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй болоно. Мэргэжэлтын ажал хэрэгтэ түшэглэдэг, туhалдаг, тэдэниие халуунаар дэмжэдэг лэ газарта hайн үрэ дүн түйлагдана ха юм. КПСС-эй олонхи райкомууд хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, саашадань дахин-дахин hургаха, үйлэдбэри дээрэ зүбөөр, шадабаринь зэргээр табиха гэжэ оролдоно. Тэрэнэй тула элдэб янзын hуралсал эмхидхэгдэнэ, саашадаа hурахадань туhална. Түрүү дүй дүршэлэй hургуули, курсанууд, научно-практическа, теоретическэ конференцинууд, институдта заочноор hуралга, политическэ hургуули болон кружогууд мэргэжэлтын ургалтада аргагүй ехэ туhа хүргэнэ.

Теэд эдэ бүгэдые партиин райкомууд лэ эмхидхэхэ, толгойлхо, хүсэндэнь хүргэхэ ёhотой ха юм даа. Тэрэнэйнь лэ зэргээр мэргэжэлтэд бодото хүдэлмэреэрээ бэеэ харуулна. Тиигээдшье hүүлэй жэлнүүдтэ партиин райкомууд хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй дунда ябуулдаг хүдэлмэриингөө шэнжэ түхэлые, шанарые эрид hайжаруулаа гэжэ тэмдэглэмээр. Энэ талаар КПСС-эй Сэлэнгын райкомой хүдэлмэриие онсолон харуулмаар байха. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй дунда ябуулха холын хараатай түсэб зохёогдонхой. Тэрэнэй ёhоор элдэб янзын хэмжээ ябуулганuудые эндэ заагдаhан болзор соогоо эмхидхэжэ байдаг. Семинарнууд, теоретическэ, научно-практическа конференцинууд, дүй дүршэлөө халан абалсалга, түрүү ажахынуудта экскурсяар ошолго мэргэжэлтын саашанхи хүдэлмэридэ ехэ аша туhатай байдагынь бодотоор элирэн харагдаа. Гадна агрономууд, зоотехнигүүд, ветврачнууд болон бусад мэргэжэлтэд партиин райкомой пленум, бюро дээрэ хэлсэгдэхэ асуудал бэлдэлгэдэ хабаадалсуулдаг.

Гэхэ зуура мэргэжэлтэдэй хүдэлмэриhөө гаража ошолго Бэшүүрэй, Яруунын, Хэжэнгын, Түнхэнэй аймагуудта олоор үзэгдэнэ. Энэ юун дээрэhээ болоноб? Эдэ аймагуудай ажахынууд мэргэжэлтэдэй сэдьхэл дүүрэн хүдэлхэ арга боломжо ханганагүй. Тэдэнэй үдэр бүриинь ажалые зүбөөр эмхидхэжэ шаданагүй.

Эгээл иимэ ушарнууд Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхоздо нэгэнтэ бэшэ үзэгдэдэг. Эндэхи хүтэлбэрилэгшэд хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые, сэхынь хэлэхэдэ, тоодоггүй, тэдэнэй үгэ хүүрые, hанамжа бодолые дэмжэдэггүй юм. Байра байдал тушаанынье hанаалаа табидаггүй. Иимэ байдалhаа уламжалан, hүүлэй хоёр жэлэй туршада энэ колхозhоо аяар 6 мэргэжэлтэд гаража ябашаhан жэшээтэй. Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой партийна организаци мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлхэ, hургаха, үни удаан түбхинүүлхэ гэжэ баhал оролдоггүй. 1966—1967 онуудай үедэ эндэхи ахалагша мэргэжэлтэд толгой тоолон hэлгэгдэhэн байха юм.

Хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые зүбөөр хэрэглэжэ, нэгэ газарта үни удаан хүдэлгэжэ, тэдэнэй ажалай аша үрыень хараха гээшэ ехэл орёо хэрэг байhаниинь мэдээжэ. Хэды тиимэншье hаань партиин райкомууд, ажахын партийна организацинууд ямаршье сагта хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые халуун анхаралаар хүреэлжэ, хэдэн жэлдэ hуража олоhон эрдэм шадабариинь үйлэдбэриин хэрэгтэ сүм зорюулха уялгатай. Мэргэжэлтэдэй хэрэг үйлэ, ажалайнь үрэ дүн имагтал партийна ударидалгаhаа, партийна анхаралhаа дулдыдаха байhыень манай бодото байдал гэршэлэн харуулна бшуу.

Ж. ГРОМОВ,
КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таhагые даагшын орлогшо.

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТУРЭhЭЭР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ИЛЬИЧ ТУХАЙ ДУРДАЛГА*)

Анна Ильин[...] УЛЬЯНОВ[...] ЕЛИЗАРО[...]

(Үргэлжэлэл. Эхининь октябрийн 1-нэй номерто).

КАЗАНЬДА АЖАhУУhАН ТУХАЙДАА

Тендэ Орлова гэдэгэй гэртэ мүнгэ түлөөhөөр байгаабди. Доодо дабхартань, юундэшьеб, хоёр кухни бии hэн. Тэрэнэй нэгые Володя шэлэжэ абаад, обоо хүбөө ном үзэжэ, үдэрэйнгөө ехэнхиие тэндэ hуудаг байhан. Карл Марксын «Капиталай» нэгэдэхи томые тэндэ үзэжэ эхилээ бэлэй.

Үдэшэндөө энэ тэрэ юумэ яридахаяа дээдэ дабхарhаа бууха-дамни, Марксын hургаалай үндэhэн гол зүйлнүүд тухай, али тухай ехэ арга боложо тэрэ hургаалай нээhэн тухай хүхюун согтойгоор хөөрэдэгыень hананаб. Бусад тиихэдэ хүниие үгэдөө оруулжа, өөр тээшээ татажа шададаг байгаа. Тиин марксизм шудалжа байhан революционно үзэлтэй залуу нүхэдые Казаньhаашье олоhон юм.

Манай бүлын хойноhоо тагнуул табигдаhан тулада́нь, тэдэ залуушуул манайда ородоггүй шахуу, харин Володя өөрөө тэдэнэй суглардаг газарта ошодог бэлэй.

Тэндэ суглараgша залуушулай уншадаг рефератууд тухай, зарим суглаанууд тухай бахархан байжа намда хөөрэгшэ hэн. Хабар тээшэ кружогөйнь хүдэлмэри улам эдэбхитэй болоод, Володя үдэшэндөө ходо шахуу гэрhээ гаража ошодог hэн.

Тэрэ үеэр Казаньда хэдэн кружок бии байгаа. Тиихэдэ эдэбхитэй залуу революционер, этигэл түгэс социал-демократ Николай Евграфович Федосеев гол кружогто байлсаhан юм...

...1889 оной июль соо Казаньда... Федосеев арестовалагдажа, тэдэнэй кружок hамна сохигдоhон, Владимир Ильичэй хабаададаг кружогой зарим гэшүүд хаагдаhан. 1889 оной май соо Самарска губэрнидэ манай бүлын нүүжэ ошоhон ушар Ильичые абарhан байха.

Казаньда орходоо дүлии балайшаг Самарада нүүжэ ошохолоо, Владимир Ильич марксис үзэл сурталаа улам гүнзэгырүүлхэ, байтараа — университедэй экзаменда бэлдэхэ аргатай болоо hэн.

САМАРАДА БАЙХАДАА

Владимир Ильичэй университедтэ hөөргөө орохо гэхэдэнь, яашье абадаггүй байба. Зүгөөр университедэй бүхы курсаар шалгалта нэгэн доро гушааха hаа тушаа гэhэн зүбшөөл абамсаараа үдэр hүнигүй hууба. 1891 ондо Петербургын университедтэ бүхэли экзамен тушаагаад, тэрэниие нэгэн доро дүүргээ бэлэй. Теэд университедhээ гаргагдаад байха үедөө hуралсалай курсын хахадааршье шалгалта барягүй. Хэнэйшье туhаламжагүйгөөр гансаараа бэлдэн, бусадтал адляар, үшөө hайнааршье экзаменуудые үгэжэ, оройдоо нэгэ жэлэй туршада университет дүүргэhыень олон хүн гайхалсагша hэн. Тунгалаг ухаанайнь хажуугаар ажалша бэрхэ, тэсэмгэй шанарынь Ильичтэ туhалаа.

Самарада революционно үзэл бодолтой залуушуул университедэй город—Казаниинхиhаа үсөөншье hаа, баhал бии байгаа. Сүлэгдэhэн аад, Сибирьhээ бусаhан хиналта доро байдаг наhажаалшье хүнүүд тэндэ бии бэлэй. Тэдэнэр народник, народоволец шэглэлтэй элдэб үзэл баримталдаг, социал-демократиин хүгжэхэ арга боломжо Россида үгы гэжэ тоолодог байгаа. Теэд 1883 ондо «Ажалые сүлөөлхэ» бүлэгөөр эхи захынь хилын саана табигдаhан тиимэ социал-демократическа шэглэлэй түлөөлэгшэд центрнүүдтэшье үшөө үсөөн—гол түлэб залуушуулhаа бүридэдэг байба. Тэрэ үеын народнигууд олониитын hанал бодолдо үшөө голлон нүлөөлдэг байhан... Үнинhөө хойшо тогтонижоhон үзэл бодолнуудтай тэмсэхын тула түбхын түрүүн теоретическэ эрдэм—Марксын hургаал шудалха, тэдэнээ Россин бодото байдалда тааруулан хэрэглэхээр материалнуудые суглуулха—манай промышленностиин, газар тараалангай хүгжэлтэдэ хабаатай тоо, баримтануудые шэнжэлхэ хэрэгтэй байба. Энэ талаар согсологдоhон гэхэ гү, али ниитэлэгдэhэн зохёолнууд үгы шахуу hэн. Тиимэhээ элдэб хэрэгүүдые хараха, hанамжа тобшололнуудые хэхэ хэрэгтэй болоогшо бэлэй. Владимир Ильич Самарада иимэ ехэ хүдэлмэри хэжэ эхилээ hэн.

Маркс, Энгельсын бүхы зохёолнуудые гүнзэгыгөөр шудалжа үргэлжэлхэдөө, народнигуудайшье зохёолнуудтай танилсаhан, тэдэниие шалгахын, Россидахи социал-демократиин арга боломжые элирүүлэн тодоруулхын тула тоо бүридхэл шэнжэлжэ ороо бэлэй. Уншаhан, шэнжэлhэн юумэнүүд тухайдаа хэдэн дэбтэр болохо рефератуудые бэшэгшэ hэн. Хожом тиимэ рефератуудай нэгэниинь «Урда зүгэй ород тараашадай ажахы» гэhэн Постанковай ном тухай «Тараашадай байдалдахи ажахын шэнэ хүдэлөөн» гэhэн гаршагтай зохёол болоо hэн.

Тэрэшье, бусадшье рефератуудаа Владимир Ильич тэндэхи залуушуулай кружогуудта уншадаг байгаа. Үнинэй народнигуудтай уулзаха, хөөрэлдэхэ үедэнь ехэ буляалдаан гарадаг бэлэй. Тэдэнэй дундаhаа Александр Иванович Ливановтай бултанhаа олон дахин уулзаhан, революционно хатуужалайнь түлөө тэрэниие ехээр сэгнэдэг байhан.

Владимир Ильич хүнэй хамаг hайн юумые хаана яанаhаашье абажа шададаг тула Ливановай ба бусад народнигуудай хараа бодол буруушаахын хажуугаар, тэдэнэй революционно дадал дүршэлые халан абадаг, революционно тэмсэлэй онол тухай, нюуса тэмсэлэй арга тухай, түрмэдэхи онсо өөрэ байдал тухай, сүлөөдэ байhан нүхэдтэеэ яажа харилсаха тухай тэдэнэй хөөрэхые hонирхон шагнадаг, народнигууд ба народоволецуудые сүүдлэлгэ тухай хөөрөөшье шагнадаг hэн. Яахадаа Александр Ивановичые шагнаха дуратай байгааб гэхэдэ, анхаралтай, зулгы зантай, залууш гэжэ олохон үбгэдтэл голодоггүй бэлэй.

«Самарадахи кружогуудта уншаhан, хожом найруулгыень бага зэргэ заhаhан В. В.-гэй (Воронцовой), Южаков ба Михайловскиин зохёолнууд тушаа В. И. Ленинэй рефератууд «Арадай ханинар» гэдэг хэд бэ, тэдэнэр, хайшан гээд социал-демократуудта эсэргүүсэн дайлалданаб?» гэhэн юрэнхы гаршагтай гурбан дэбтэр соо ниитэлэгдэhэн юм.

Теэд Владимир Ильич Самарада байха үедөө гансал теори шудалалгаар хизаарлаагүй. Ёhотойл ород тараашадай ажаhуудалтай губернидэ байхадаа, тэдэниие hайса мэдэжэ абаhандаа хожомынь бидэнэр бүгэдые гайхуулагша hэн. Манай программын аграрна хубиие найруулхадань, революциин урда тээхи бүхы тэмсэл соогуур, мүн илалтын hүүлээр манай партиин байгуулагдажа үргэлжэлхэдэнь тэрэ ушар ехэ үүргэ дүүргээ. Владимир Ильич—хэниишье голонгүй [...] тараашадай бодото бай[...] дэжэ абадаг байгаа.

Жэшээнь, мировой су[...] мойловтой, тэрэнэй [...] Скляренко гэгшэтэй, Мар[...] феевич Елизаровай (Ан[...] ничнагай нүхэрэй) аха[...] шалалтай тараашан Павел [...] феевич Елизаров гэхэшэ[...] хүнүүдтэй хөөрэлдэдэг бай[...]

Тиин өөртөө хэрэгтэй [...] дэжэ абадаг онсо шад[...] арад зонhоо, бодото байда[...] hардаггүй, гансал теори [...] даггүй, оршон тойрон[...] зүбөөр шэнжэлэн ойлгод[...] дай хэлэhые хараада абад[...] баринь тэдэ хөөрэлдөөн[...] гуур тодоржо гараhан бай[...] мой хэлээр хэзээдэшье ха[...] өөрынгөө теориие хэнлэш[...] хадаггүй, сүлөө саггаа [...] нүхэр байдаг hэн. Теэд тэр[...] лөө сагтаашье оршон т[...] улад зоной бодото байдал[...] жэ абаха, тэрээнhээ [...] өөрынгөө зорилгодо, тэмсэ[...] рэгтэй болохо бүхы шухал[...] оложо. шэлэжэ абаха гэж[...] додог байгаа.

Алакаевкада 5 жэл у[...] зунай 3—4 hара соо бай[...] ряашадтай нюураараа хөөр[...] дөө, мүн Марк Тимофее[...] Бестужевка тосхон худар х[...] хин ошоходоо, ехэ юумэ [...] абаhан байха. Тараашадай [...] хы байдалтай танилсахада[...] ич өөрөө үсөөн үгэ хэлээд, [...] шадай хөөрэhые ехээр ша[...] бэлэй. Юундэб гэхэдэ, нэгэд[...] намжа доро байhанаа мар[...] гүй, мүн хоёрдохёор, тэрэ [...] революци хэхыень тара[...] сэхэ уряалбал, үрэ гарахагүй [...] жэ мэдэдэг hэн. Тиимэhээ [...] промышленна хүдэлмэри[...] найдадаг, тэдээндэ гэжа өөр[...] гамнадаг бэлэй.

Хожомынь РКП(б)-гэй [...] табиhан, илалтада хүр[...] илалтын hүүлээр—тэрэ [...] дээрэнь ябуулга хэхээр хүт[...] Ленин эгээл тиигэжэ, пров[...] альна городой, дүлии балай[...] дөө нютагай оршон байдал[...] гажа, дэбжэжэ ябаhан юм.

Самарада байhан жэлнүү[...] Казаньдахи нэгэ жэлынь т[...] хүдэлмэридэ шухала бэлэдхэ[...] лоо. Энэнь хожом тон үрг[...] дэлгэрээ бэлэй. Тэдэнь ба[...] лэй жэлнүүд байбашье, Влад[...] Ильичэй ажабайдалда тон шу[...] ла жэлнүүд болоhониинь [...] Революционно шэнжэ шана[...] тэрэ үеэр бүрилдэн бэе[...] юм.

(Түгэсхэлынь хожом гара[...]

*) *Марксизм-ленинизмын институдай Политиздадтай хамта хэблэн гаргахаар бэлдэжэ байгаа «Владимир Ильич Ленин тухай дурдалгануудай» табан том зохёолнуудай түрүүшынь том сооhоо В. И. Ленинэй эгэшын дурдалга бэшэгэй үргэлжэлэл хураангыгаар толилбобди.*

Владимир Алексеевич Асеев 18 жэл зүгышэнөөр ажаллана. Тиихэдээ жэл бүри мёд ехээр абажа, Хнмнынгээ совхоз, Сэлэнгынгээ аймаг, бүхы республика дотороо шалгарна. Тэрэ ВДНХ-гай бронзо медаляар шагнагданхай. Энэ жэл зүгын 105 бүлэ харууhалжа, тус бүриhөөнь 50,1 килограмм мёд суглуулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): В. А. Асеев зүгышэдэй бригадир Ф. И. Павловтай ерэхэ жэлэйнгээ зорилгонууд тухай зүбшэжэ байна.

Б. ГЫЛЫКОВЭЙ фото.

Казаниин университедтэ hурахадаа В. И. Ленинэй лекци шагнажа байhан аудитори.

ТАСС-ай фотохро[...]

КОММУНИСТЫН НЭРЭ ХҮНДЭ

Ленинэй партиин гэшүүн ябаха гээшэ ехэ зол ха юм. Партиин гэшүүнэй улаан билет гоёын тула үгтэдэггүй бшуу. Баян хүнүүдэй барлаг ябажа, бүхы наhан соогоо нюргаа тэниилгээгүй, сээжэ дүүрэн сүлөөтэй амилха аргагүй ябаhан үгытэйшүүлэй ангида жаргал олгуулхын тула мүндэлhэн Коммунис партиин алдарта замаар дабшанаб гэжэ hанахадаа, сэдьхэл зүрхэн баяраар халидаг. Тиимэhээ улаан билеэдэ хирэгүйхэнөөр, коммунист нэрэеэ тооhогүйхэнөөр абажа ябаха гээшэ агуу партиин гэшүүн бүхэнэй нангин уялга болоно.

Тиимэ коммунистнар нютаг-нютагта олон бээ. Тиимэ коммунистнар манай Баргажандашье бии. Тэдэнэй нэгэн—Сергей Иннокентьевич Тараскин.

Тэрэ Уланай сомоной XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр 1961 онhоо хүдэлнэ. Нёдондо колхозой олзо юрэнхы дээрээ 1,4 миллион түхэриг байгаа. Тиихэдэ сэбэр мүнгөөр 665 мянган түхэригэй болоо. Сэхыень хэлэхэдэ, энэ колхоз ходо иимэ ехэ олзотой байгаагүй hэн.

* * *

Жараад онуудай эхиндэ тус колхоз hулахан ажахытай, аймаг доторoo эгээл гээгдэнги байhан юм. Ургасашье мүртэй ургахаа болиhон, мал адууhанайшье шэмэ hүрхэй бэшэ hэн.

Эгээл тиимэhээ уланаархин партиин райкомдо хандажа, түрүүлэгшээр нүхэр Тараскиниие эльгээхыень гуйгаа. Тэрэ үедэ С. И. Тараскин партиин райкомой хоёрдохи секретаряар хүдэлжэ байгаа бшуу.

Тэрэ суглаан дээрэ Тараскинай түрүүлэгшээр hунгагдаад байхада, Цыбик Бадмаевич Базаров гэжэ колхознигой иигэжэ асууhыень мартадаггүйб:

— Түрүүлэгшэ, хэлэгтыл даа. Колхозоймнай саашанхи хуби заяан ямар байхаб?

— Ганса сусал гал болодоггүй гүб даа,—гэжэ саадахинь харюусаа hэн. — Яаха-хээхэеэ хамтаараа бодожо үзэхэ бээбди даа.

Тараскинай харюугай гүнзэгы удхые hүүлдэнь ойлгоо hэм. Юундэб гэхэдэ, тэрээнhээ түрүүнхи түрүүлэгшэнэр ехэнхидээ ажахын асуудалнуудые правлениин гэшүүдтэй зүбшэнгүй, гансаараа шиидхэжэрхидэг байhан. Өөрынгөө hанагшаар бригадирнуудые томилжорхихо.

Сергей Иннокентьевич тиигээгүй. Түрүүлэгшын тушаалда hууhан түрүүшынгээ үдэрhөө коммунистнарта, правлениин гэшүүдтэ, эдэбхитэй колхознигуудта түшэглэн хүдэлжэ эхилээ. Теэд колхозой Уставайшье эрилтэ тиимэ ха юм даа. Тэрэниие нарийнаар сахихые өөрынгөө уялгада тоолоhон түрүүлэгшын хэрэг ходо урагшатай байхал.

Эгээн түрүүлэн, шэнэ түрүүлэгшэ жэжэхэн бригадануудые томодхобо. Энэ асуудалые түрүүлэгшэ колхознигуудай суглаан дээрэ табяа hэн. Бага хүсэтэй, жэжэ бригадануудые юундэ байлгаха юм? Тэрээн бүхэндэ бригадирнуудые томилхош. Хүдэлмэриин хүсэнэй дуталдажа байхадань... Юрэдөө алишье талаhаань хаража үзэхэдэ, жэжэ бригадын үрэнь ээлтэй юм даа. Томо бригаданууд болоходоо, хүсэниинь нэмэхэ, ажалаа оньhожоруулха аргань үргэдэхэ.

Түрүүлэгшын бодомжолhые, тодорхой тоо, баримтануудые шагнахадаа колхознигууд зүбтэй дээрэ тооложо, тэрэниие дэмжэбэ.

Томодхогдоhон бригаданууд бии боложо, ехэ ургаса абахын түлөө шанга тэмсэл эхилээ. Тэрэнэй тула үтэгжүүлгэ элбэгээр хэгдээ. Үтэгжүүлгын лэ ашаар үндэр ургаса абтадаг болоо hэн.

Мүнөө жэлдэ сагай уларилай бирагүй байбашье, тус колхозой тараашад муу бэшэ таряа ургуулаа. Хойто жэлэй үрэhэ хүрэнгэ болгогдохоор 17000 центнер орооhон хаагдаа.

Колхозой түб hуурин Уланай, тэрэнэй бүридэлдэ ородог Хилгана тосхоной шарай танихаар бэшэ болотороо хубилаа. Улан дээрэ дунда, Хилганада найман жэлэй hургуулинуудай байшангууд баригдаа. Тэдэнь ууралай хүсөөр дулаасуулагдадаг. Хамта дээрээ тэдэ hургуулинууд 1300 hууритай.

Эдеэ хоолой, эд бараанай табан магазин, нэгэ ехэ столово, больница, дүшэн машинын гараж баригдаа. Мүн ниитын бани, 45 hууритай ухибүүдэй саад-ясли, хэлхеэ холбооной таhагай конторын байшан ерэгшэдэй анхарал татана. Интернат, багшанарай байра, Боро голдо клубай, эхин hургуулиин, фельдшерскэ пунктын гэхэ мэтэhээ эхилээд, ехэл барилга Сергей Иннокентьевичэй үүсхэл оролдолгоор хэгдээ даа.

Колхознигууд шэнэ гэрнүүдтэй болоно. Шэнэ барилганууд үе сагай үнгэ шарайнь ха юм.

Сергей Иннокентьевич айхабтар бэрхэ эмхидхэлшэ байhанаа үнгэрhэн долоон жэл соо харуулаа. Гэбэшье түрүүлэгшэ ганса энээгээрээ колхознигуудтаа хүндэтэй болоо бэшэ. Тэрэ хүн бүхэнтэй зохидоор хөөрэлдэжэ, тэдэнэй hанал зүбшэлые шагнажа, тэрээнhээнь зүб тобшолол хэжэ шададаг хүн. Хүн бүхэнэй шадабари хаража, ямар ажал даалгахаяа hайн мэдэхэ. Ажахынгаа экономико дээшэлүүлхын тула хүн зоной эдэбхиие зүбөөр хэрэглэдэг ха юм. Тиихэдээ ниитын ажалай түлөө харюусалгаяа мэдэдэг, тэрэнэй хүгжэлтын түлөө hанаагаа зободог байхаар артелиингээ гэшүүдые hургадаг. Тиигэншьегүй яахаб даа. Юуб гэбэл, колхозой зөөриин үнэржэхэ бүри гэшүүдэй байдал hайжарха ха юм.

С. И. Тараскин гансал ажахынгаа хүгжэлтэhөө бэшэ юумээр hонирхохоёо болиhон хүн гэжэ ойлгохо хэрэггүй. Тэрэмнай партиин шиидхэбэринүүдые бодото хэрэгээрээшье, үгөөрөөшье нэбтэрүүлдэг эрхим пропагандистнарай нэгэн. Жэшээнь, hар[...] бүри бүхы мэргэжэлтэдэй[...] хабаадалгатайгаар экономическ[...] семинар үнгэргэдэг. Гадна элд[...] темээр лекци, элидхэлнүүд[...] олоной урда уншадаг, хөөрэлд[...]нүүдые үнгэргэдэг.

Энэ бишыхан статья дото[...] колхозой экономикын хүгжэл[...] дүүрэн шэнжэлэл хэжэ шадах[...] байнабди. Энэ — мэргэжэлтэд[...] хэрэг.

Зүгөөр коммунистын нэрэ хү[...]дэ юунhээ дулдыданаб гэжэ ха[...]руулхала эндэ хүсэhэн бай[...] Коммунистын хэлэhэн үгэ хэ[...] хэрэг хоёрынь бэе бэедээ зүр[...]дэнгүй, хамаг эрмэлзэлгэнь зон[...] хэрэгтэ зорюулагдаhан байхад[...] нэрэ хүндэнь хэзээшье алдаг[...]хагүй.

Энэ ёhо гурим КПСС-эй Бар[...]жанай райкомой бюрогой гэшүү[...] аймагай болон сомоной Совед[...]дэй депутат Сергей Иннокенть[...]вич Тараскинай жэшээ дээрэh[...] тодорно. Коммунистын нэрэ хү[...]дые унагаангүй ябаhан түрүү[...]шэеэ нютагаархиниинь хүндэ[...]дэг.

Г. БАДМАЕВ,
Уланай сомоной Соведэй түрүүлэгшэ.

БУРЯАД ҺУРГУУЛИНУУДАЙ УРАН ЗОХЕОЛОЙ КРУЖОГУУД ТУХАЙ

Уран зохёолшо ба багша гэһэн үгэнүүд аб адли удхатай гэбэл алдуу болохогүй бэзэ гэжэ һанагдана. Үнэхөөрөө уран зохёолшо багша хоёр хүн зониие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы ажал хүдэлмэреэ зорюулна бшуу.

Манай Буряадай Уран зохёолшодой холбоондо урдань хада багшаар ажаллажа байһан хүнүүд олон юм. Жэшээ абаад үзэхэ болоо һаа: Буряадай литературын үндэһэ һуури табигшадай нэгэн Х. Намсараев урдань багша байһан хүн. Мүн уран зохёолшод Солбонэ Туя (П. Дамбинов), Б. Базарон, Ж. Балданжабон болон бусад нилээдгүй удаан багшалһан гээшэ. Мүнөөнэй уран зохёолшодһоо Д. Мадасон, С. Балдаев, А. Шадаев, Ц. Дондокова, Д. Хилтухин, А. Уланов гэгшэд багша мэргэжэлтэйбди гэдэг. Уран зохёолшо Б. Санжин нилээдгүй олон һуралсалай номуудай автор болонхой. П. Малакшинов багшанарай эрдэмэй кандидат юм. Уран зохёолшо, РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата багша, Яруунын аймагай Үльдэргын дунда һургуулиин директор Ц. Номтоев Социалис Ажалай Герой гэһэн нэрэ зэргэдэ һаяшаг хүртөө. Залуу үеын уран зохёолшод сооһоо К. Цыденов, М. Цыренов, Б. Шойдоков, А. Доноев, Б. Цэрэндэлэгэй, Ц. Хубитуева болон бусад республикын хүдөө аймагуудай һургуулинуудта ажалланад. Буряадай гүрэнэй багшанарай институтда мүн лэ олон залуу зохёолшод һуралсадаг.

Ушар нимэһээ манай буряад уран зохёолшодой олонхинь үхибүүдэй литературада өөһэдынгөө оюун бэлигые хандуулдаг. Жэшээлэн хэлэхэ болоо һаа, ахамад поэдүүдэй нэгэн болохо Д. Хилтухин үхибүүдэй гушаад гаран номуудые гаргаһан байна, тэдэнэйнь тиражай бүхы тоо миллионһоо халяа. Поэт Ш. Нимбуев мүн олохон номуудые багахан уншагшадта бэлэглээ, тэрэнэй бэшэһэн шог зугаата «Зархайн хүбүүн Тархай» алдар суутай болонхой. Поэтэсса Ц.-Д. Дондокова үхибүүдтэ зорюулжа, хэдэн номуудые хэблэнхэй. Мүн поэдүүд Д. Жалсараев, Ц. Бадмаев, Ч. Намжилов гэгшэдэй бэшэһэн шүлэгүүд түрэл литературымнай хрестоматида оронхой, һургуулиин шабинар сээжээр тооной мэдэдэг.

Ц. Галсанов, Ч. Цыдендамбаев, Г. Чимитов, А. Жамбалон, Р. Белоглазова, В. Бильдушкинов болон бусад мүн үхибүүдэй уран зохёол бэшэхэһээ гадна, ород болон олон ондоо хэлэн дээрэһээ оршуулгануудые хэдэг юм. Манай уран зохёолшодой «Байгал» гэдэг журнал номерһоо номерто «Хараасгай» гэжэ нэрэтэй үхибүүдтэ зорюулагдаһан булан толилно, тэрээн дээрэ наһажаал болоһон уран зохёолшодой, залуу найруулагшадай, һургуулиин оюун бэлигтэ үхибүүдэй рассказ, шүлэг, дуунууд хэблэгдэнэ.

Мүнөө жэл үхибүүдэй уран һайханай самодеятельностиин репертуарые һайжаруулхын тулада эхин түрүүшын «Эстрадна сборник» хэблэгдэхээр түсэблэгдэнхэй юм. Энэ согсолбори соо үхибүүдэй дуунууд, найруулганууд, зүжэгүүд оруулагдаха.

Буряадай Уран зохёолшодой холбоон һаяхан Гэгээрэлэй министерствэтэй хамта Буряадай уран зохёолшодой альбом хэблэн гаргаба, тэрээн соо элитэ поэт, прозаик, драматургнуудай портредүүд бии, тэрэниие түрэл хэлэ ба литературын урогуудта хэрэглэхэдэ һайн байхаар.

Түрэл буряад хэлэ ба литературые һургуулинуудта заалга тухай хэдэн үгэ хэлэхэ дуран хүрэнэ. Республикын зарим һургуулинуудта түрэл хэлэ ба литературые заалган ехэ һайнаар табигданхай байдаг. Энэ хэрэг хадаа түрүүшын ондо түрэлхи хэлэнэй багшаһаа дулдыдадаг ха юм. Хаана ямар һургуулида һайн дүй дүршэлтэй багша байнаб, тэндэл энэ хүдэлмэри һайнаар ябана. Тиимэнүүд эрхим һайн багашанар манай орон дотор олон юм. Жэшээлхэдэ Социалис Ажалай Герой Ц. Номтоев (Ярууна), РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата багша Н. Намсараев (Хэжэнгэ), РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата багша Ц. Бальжинимаева (Доодо-Ивалга) болон бусад ехэ творческоор ажалладаг. Мүн иимэ эрхим түрүү багшанар манай хүршэ областьнуудаар олон: Шэтын областиин Агын буряад национальна округой Һүдэнтын дунда һургуулиин багша Б. Намсараев, Агын дунда һургуулиин багша Ц. Намдакова болон бусад болоно. Мүн Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын буряад национальна округой һургуулинуудаар түрэл хэлэ ба литературын багшанар эрхим ажалаараа суурхадаг.

Олонхи һургуулинуудта литературна кружогууд эмхидхэгдэнхэй юм. Тэндэ оюун бэлигтэй багашуул ородог. Тэдэнэр кружок дээрээ түрэл буряад литературынгаа шэнэ шэнэ номуудые зүбшэн хэлсэдэг. Арадай аман үгэнүүдые, үльгэр домогуудые, угай бэшэгүүдые суглуулдаг гээшэ. Гадна тэдэнэр өөһэдөө уран зохёолдо хүсэ шадалаа туршадаг, гараар бэшэмэл дэбтэрнүүд соо тэдэнээ суглуулдаг. Иимэнүүд дэбтэр—журналнууд республикымнай олохон һургуулинуудта бии.

Һургуулинуудта литературна кружогуудай олошорхо бүри тэдэнэй хүдэлмэриие һайжаруулхын тулада зарим нэгэ аймагуудай центртэ үбэлэй амаралтын үедэ тусхай слёт үнгэргэгдэхэ юм. Литературна кружогуудта эдэбхитэй хабаададаг үхибүүд тэрээндэ ерэхэ. Тэдэнэр уран зохёолой хэшээлнүүдые шудалжа, бэе бэеынгээ найруулгануудые уншалсаха байна. Тэдэ залуу бэшэгшэдэй түрүүшын туршалгануудые аймагай газетын хуудаһан дээрэ толилбол һайн бэлэй. Тэрээнһээ гадна, аймаг бүхэнһөө оюун бэлигтэй үхибүүдые хамталжа, республиканска семинар зунай амаралтын үедэ үнгэргэбэл, ашатай туһатай һэн, тэрэниие Улаан-Үдын буряад интернат һургуулиин пионерскэ лагерьта зарлабал, һайн гэжэ һанагдана. Тэрэ лагерьта тиимэшье олон үхибүүд байха бэшэ ааб лаа, гушаад, дүшөөд оюун бэлигтэн сугларбал зохид һэн. Тэдэнэр манай республикын уран зохёолшодтой уулзаха, город соо өөһэдынгөө шүлэгүүдые уншаха, магад баһа нэгэ ном бэшэхэ аалам.

Һургуулинуудай литературна кружогуудта хабаадаһан үхибүүд хадаа эдир бага наһанһаа эхилэн, эстетическэ уран һайхан мэдэрэлээр баян хүнүүд болон хүмүүжэхэ ха юм. Тэдэнэр түрэһэн дайда, түрэл хэлэн, түлиһэн гуламтадаа дуратай хүнүүд болохо бшуу.

Урдань хада гушаад жэлэй саада тээ Эрхүү городой зургаадахи һургуулиин дэргэдэ «Шантагархан хамартанай бааза» гэһэн литературна кружок байһан юм. Тэдэнэр өөһэдынгөө түрэл город тухай ном бэшэһэн, тиигээд СССР-эй уран зохёолшодой нэгэдэхи съездын айлшад болоһон байха, тэндэ агуу ехэ пролетарска уран зохёолшо Алексей Максимович Горькитой уулзаһан гэдэг. М. Горький «Правда» газетэдэ тэдэ үхибүүдэй бүлгэм тухай «Хүбүүд ба басагадта» гэһэн статья соогоо иигэжэ бэшэһэн байдаг: «Минии һанахада, энэ эрмэлзэлые амаршалан угтаха хэрэгтэй, энэнь ехэ һонирхолтой хэрэг мүн. Юундэб гэхэдэ, үхибүүд өөһэдөө литературна онол шудалха бшуу». Тэрэ кружогто хабаадаһан үхибүүд бултааран уран зохёолшо болохо гэжэ эрилтэ табяагүй, харин юрэ болбосоролойнгоо талаар ёһотой хүнүүд болоно ха юм. Үнэхөөрөөшье тэрэ литературна кружогой гэшүүд-пионернүүд ямар хүнүүд болооб, хараад үзэе: Аня Хороших медицинскэ институдай декан, Соня Животовская инженер, Ара Манжелес уран зурааша болонхой. Тус кружогой гэшүүд байһан манай нютагай хүбүүд аха дүү—Або ба Баяр Шаракшанэ гэдэгүүд нэрэтэй солотой хүнүүд болонхой. Або гэдэгынь полковник, техническэ эрдэмэй доктор болоо юм.

Энэ оной июль һара соо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ зүблөөн дээрэ республикын буряад һургуулинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха тухай хэлсэгдээ. Тус суглаан дээрэ бүхы буряад һургуулинуудта нэгэдэхи классһаа эхилээд, арбадахи класс хүрэтэр түрэлхи хэлэеэ заатагүй үзэдэг болохо гэһэн тогтоол абтаба. Тиигээд юрэнхы дээрээ бүхы предмедүүдые гансал буряад хэлэн дээрэ һургаха гэһэн зүбшөөл гараа. Гадна жэл бүри һурагшадай уран һайханай республиканска слёдуудые үнгэргэхэ байна. Тэндэ һурагшад уран шүлэг, прозо уянгатай гоёор уншаха болоно. Ород ба буряад хэлэ бэшэгэй ахалагша классуудай һурагшадай олимпиада үнгэргэдэг болохо. Бага ба дунда наһанай һургуулиин үхибүүдтэ зорюулагдаһан эрхим һайн номуудай конкурс үнгэргэгдэхэ. Үхибүүдтэ зорюулагдаһан шэнэ пьесэнүүдые, дуунуудые буряад хэлэн дээрэ олоор гаргадаг болохо гэжэ шиидхэгдээ. 1968 оной туршада үхибүүдэй литература хүгжөөхэ асуудалаар конференци зарлаха гэжэ дурадхагдаа.

Энэ тогтоол болбол үхибүүдые түрэлхи хэлэн ба литературада дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн туһатай байха гэжэ найдагдана.

Ц.-Ж. ЖИМБИЕВ.
Буряадай Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэхи литконсультант.

...ИН МҮРНҮҮД

...и БАЛЬЖУРОВ,
Санагын дунда
...гуулиин һурагша

СЭХИР

...-Дүшын хормойһоо,
... халин унаналши.
...ан тэрэ холоһоо,
...ан болоод бууналши.
Шулууд дээгүүр булган
Шуран зээрэгээр
дэбхэрнэш.
...алгёо сохин гулган
Солгёон түргөөр эбхэрнэш.
... агуу солоёо
... хадагалжа ябана гүш?
...эн тэрэ холоёо
... һанажа ядана гүш?
...эн түрүүнээ хүн
түрэхэдэм,
Сэгээн долгидоо үлгыдөө
һэншн.
Эрын хэмдэ хүрэхэдэм,
Этигэлэй һайхаар
түүрээгээ һэнши.
... түлэг наһанайм,
... мундуу хаһанайм,
... тулгууринь гүш?
... этигэлынь гүш?
Уран-Дүшын хормойһоо
Урдан халин унаналши.
Аарахан тэрэ холоһоо
Айлшан болоод бууналши.

ЭЖЫМНИ

... сагаан дэлхэйдэ,
... жаргалыем харюулһан
... һайхан сэдьхэлдэм
... эжымни арюухан.
Найрамдал сагаан
дэлхэйдэ,
Найдал жаргалыем
харюулһан
Наартай һайхан
сэдьхэлдэм,
Налгай эжымни арюухан.

НАЙДАЛ

... дайдынгаа үлзы баянда,
... эсэгынгээ сэдьхэлэй уянда,
... түрэ жаргалайнгаа
һайханда,
... дуунайнгаа һалбаржа
байһанда
... налгай зүрхэтэй ябаһайб
даа,
... сагаан заншалтай ябаһайб
даа,
...р хүсэндөө этигэлтэй
ябаһайб даа,
...р солоор зэдэлжэл
ябаһайб даа.

ХҮСЭЛ

... жаргалайнгаа оюун
һайханда,
... нютагайнгаа уудам
сэлгеэндэ,
... хүсэнэйнгөө нэмэжэ
байхада,
... залуу наһанайнгаа
солгёондо
... дуугаа дахинаа һэргээн,
... һайхаар эльгэлэн
дуулаһайб даа
... гүнзэгы бодолоо жэргээн,
... гарбалаа уянгалан
дурдаһайб даа.

...НИИ АЯЛГА

...кеэн тала хээгүүр,
...үүдэн ёохор соогуур,
... орой дээгүүр,
... сууряан соогуур
...гёон минии дуун,
...гёо һайханаар зэдэлһэй...
...оун сэнхир дайдыч
...оун сээжэн соо,
...ал ногоон тайгын
...сал орьёл соо
...гёон минии дуун
...гёо һайханаар зэдэлһэй...
... хүхэ Сэхирэй
... долгид соогуур,
... дууша хүнэй
... сэдьхэл соогуур
...гёон минии дуун
...гёо һайханаар зэдэлһэй!..

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: урнхан хабарай ургы сэсэгтэл уран хүүгэднай хатарна. Урматай баяртай үхнбүүн наһаниинь хододоо нимэ баяртай байхал.

ҮХИБҮҮДЭЙ ҮЛЬГЭР

БАЛАН-СЭНГЭ

Нэгэтэ нэгэ үглөөгүүр,
Наранай гараха багта,
Хүйхэр Сэнгэ хүхюутэй,
Хара бухаяа унажархёод,
Харгыгаар соён ябаба ха.
Тээ тэндэ урдахананъ
Тогоо уруунь харуулжа,
Толгой дээрээ үмдэһэн
Һамган хүн һалиржа,
Һахы һалаг ябаба ха.
Мэхэшэ Сэнгэ хажуугаарнь,
«Мэндэ» гэжэрхёод, мэгдүүтэй
Бухаяа нэгэ ташуурдан,
Бурд гэжэ гарашаба.
— Эй!
Мэхэшэ Балан-Сэнгэ
Мэхэлэл даа намайе, — гэжэ
Ошожо ябаһан Сэнгые
Ооголон байжа тогтообо.
— Юун мэхэлэ гээбши,
Юһэн сүлөөгүй ябанаб,
Тэнгэридэ гал аһашоод,
Тэрьелжэ мэгдэжэ ябанаб, —
гээд, —

Бухаяа нэгэ сохижо,
Бушуу саашаа хатарба.
«Яагаа аймшагтай юм» гэжэ
Ехэ мэгдэһэн һамгажаал
Өөдөө харан гэхэдээ,
Үргэлжэ ябаһан тогоогоо
Үй бута алдажархёо.
Мэхэшэ Балан-Сэнгэ
Харан гэхэдээ энеэжэ,
«Худалаар» гэжэ хашхараад,
«Мэхэлээб» гэжэ ооголоод,

Бухаяа нэгэ шабхадаад,
Бушуу түргэн арилшоо.
Тэндэһээ саашаа гүйлгэжэ,
Тэн тэрээн ябатараа,
Тэмээтэй нэгэ үбгэнтэй
Тэндэ баһа уулзашаба.
— Эй!
Мэхэшэ Балан-Сэнгэ
Мэхэлэл даа намайе, — гэжэ
Тэрэ үбгэн шогложо,
Туршажа Сэнгэдэ хэлэбэ ха.
— Үгы, хари болохо аад,
Үйлөө харалхадаа бишни
Мэхэлдэг номоо мартажархёод
Мэгдэжэ гайхажа ябанаб.
Түргэн ошоод ерэхыем,
Тэмээгээ намдаа үгэжэрхиит.
Мэхэлнэ гэжэ һанаа һаа,
Минии энэ бухыем
Баряад байгты хамаагүй,
Бусажа ерэхэ байхаб,
«Губ» гээд гуяынь сохиходош
Газарые гурба тойрожо,
«Соб» гээд сохыень сохиходош,
Сухабаадиин орон абаашаха, —
гээд,

Буха мунса хоёроо
Барюулжа үбгэндэ
орхижорхёод,
Тэмээень унажа,
Тээгэлүүлэн саашаа ябашаба...
Мүнөөхи үбгэн гайхажа,
Мунсыень дээрэ далайгаад,
«Губ» гэжэ гуяынь сохибо.
«Гүйгөөшэ бухань гурба
эрьелдэшэбэ.
«Соб» гэжэ сохыень
сохиходонь
Собхороод тэндээ үхэшэбэ ха.
Мэхэшэ Балан-Сэнгэ
Харан гэхэдээ энеэжэ,
«Худалаар» гэжэ хашхараад,
«Мэхэлээб» гэжэ ооголоод,
Тэмээеынь нэгэ ташуурдаад,
Тэрьелжэ саашаа ябашаба.
Тэндэһээ саашаа гэшхүүлжэ,
Тэмээгээр галгнһаар ябатарнь
Харанхы һүни болож,
Хонохо айлаа бэдэрбэ,
Хүһэрэй яһа олож,
Хээрын саһанда орёогоод,
Малай шуһаар будажа,
Мяхан шэнги болгобо.
Хахархай һэеы гэртэйхэн
Хойноо хуһан хорёотойхон
Харуухан айлханиие олож,
«Хонуулыт» гэжэ гүйхэдэнь:
— Эй!
Мэхэшэ Балан-Сэнгэ
Мэхэлэл даа намайе, — гээд
Гэрэйнь эзэн угтажа,
Гансаараа энеэн һууба ха.
— Байз... Байз... юрэдөө,
Байрагүй хүмшн!
Эдеэлэн байжа мэхэлүүжэм,
Эсээдшье ябанаб мүнөө —
гээд,
Туламһаа «мяхаяа» гаргажа,
Тогоотой байһан эдеэ руунь
Тоолон байжа үйбэ ха.
— Хүйхэр Сэнгэ дуулалши:
Хэр сэсэн гээшэбши?
— Сэсэн даа, сэсэн!
Мэхэлхэб даа заабол!
— Хэрбээ тинмэ һаа,
Хэлэжэ үгэл намда:
Хоёр шоно бэе бэеэ эдихэ гү?
— Хоёр шоныи хэрэлдэһэн
хойно
Хоюулайнь бүтэн үзэхэгүй...
Мэхэшэ Балан-Сэнгэ
Мэнэ гэһээр үндыжэ,
Шарьяжа байһан эдеэень
Шанага абажа худхаба ха.
— Харалши наашаа,
Хулгай ороо гээшэ гү?
Танай мяхан мяхыем эдеэл,
Минн яһыень үлөөгөөл, — гээд
Ууртай сухалтай һуужа,
Өөһэдынь мяха эдибэ ха.
Болитороо мяхыень эдеэд,
Бодожо үүдэндэ ошоод,
Богоһо дээрэнь тогтоод:
«Худалаар» гэжэ хашхаржа,
«Мэхэлээб» гэжэ ооголбо.
Хойморто һууһан эзэн
Хабшагаа шүүрэн далайжа,
Ара нюргыень шэдэжэ,
Арай шамай үрдеэгүй.
Мэхэшэ Балан-Сэнгэ
Мэгдүү саашаа ошоо һэн.

* * *

Айл аймаг бүгэдөөрөө,
Хотон айл хамтаараа
Хойноһоонь намнажа ошобод ха.
Ошон гэхэдэнь Сэнгэ
Үхэһэншье бэшэ, амндышье
бэшэ
Өөдөө хараад хэбтэбэ ха.
Хүрэжэ үхөө гэхэдэ,
Хара ямаан дахатай.
Халуудажа үхөө гэхэдэ,
Хоёр хамсын шамаатай.
Туража үхөө гэхэдэ,
Тулам дүүрэн мяха
Толгой дороо дэрлэһэн.
Аман дороһоонь үргэлжэ
Амтан булаг урдаһан,
Һая үхөө гэхэдэ,
Һахалһаань ногоон ургашаһан.
Үни үхөө гэхэдэ
Үхэһэн бэень халуун.
Сугларан ерэһэн зон
Сохоо барин гайхалдажа,
Гэртээ һөөргөө бусабад ха.
Үгэлэн хэлэһэн үгыень
Үбгэд хүгшэд дуулахадаа:
— Муухай тэрэ шолмотнай
Мэхэлээ гээшэл танине,
Бусажа һөөргөө ошоод,
Барижа наашань асарагты, —
гээд
Тэдэ ерэгшэ хүнүүдые
Тэхэрюулэн һөөргэнь эльгээбэ.
Сухарижа гэдэргээ ерэхэдэнь,
Сэнгын хэбтэһэн газарта
«Мэхэлээб» гэһэн тэмдэг
Бэшээтэй байһан юм ха.

Б.-М. БАЗАРОН
найруулба.

...НОМ УЙЛАДАГ ГҮ? ШОГ

...Ном гээшэ уншагшадтаа хүрэхэ... түрүүн олон гарнуудые хүдэл... типографиин наборно цехтэ ...жо, түмэр үзэгүүдээр шудхаг...ха, һүүлдэнь саарһан дээрэ ...магдадаг. Типографиин шэрээр ...һан, үшөө ном болоо шэдэг...гүй хуудаһануудые корректор...үд уншажа, алдуунь заһаха, ...зэ заһабаринуудыень редактор ...н уншажа үзөөд, ...

...лэжэ, олон хүнүүдэй хүли... ...үүлжэ мүндэлһэн ном най...най газарта, һургуулинуудта, ...лиотекэнүүдтэ эльгээгдэжэ, уншагшадтаа хүрэнэ.

Теэд... Уншагшад элдэбын бай... даа. Зарим нэгэниинь номдоо ...н нягтаар хандажа, олон жэл ...о шэнэ зандань байлгадаг. Т...ниие номоо уншангүй, нюдэн... ...оо далда хадагалдаг пабзи ... гүт? Үгыхэн даа! Номдо ...ар хандадаг хүнүүд хэн...эшье ехээр уншадаг, олые м... ...дэг, эрдэм бэлигтэй зон бай...

Нүгөө зарим уншагшад—оо! ...гаа һалаар ном, дэбтэрээ абажа ябадаг. Тиимэ һалан хүнэй гарта ороһон ном һара сооһоно дагадха шэнгээр онги-набта һүрэшэдэг, хуудаһануудынь, таһара-удара татуулшадаг.

Нэгэтэ Мүндүужаб гэжэ нэрэтэй хүбүүнэй ном хараа һэм. Хэблэлһээ гараһаар һара хахад болоод байһан ном һэн. Теэд ямар болошонхой байгаа гэжэ һананат? Ном гэжэ танихаар бэшэ: нюур талынь гадар хуулагдашаһан, досоогуурнь эдихэ...-ууха юумэнэй зүйл дуһажа хаташаһан.

Тэрэниие би ехэл хайрлажа, удаан гэтэбэб. Харан гэһээмни тэрэ ном уйлажа хэбтэбэ. Тиимэ даа, уйлажа!.. Золгүй хүби заяандаа һалан муухай Мүндүужабта гомдон, уйлажа эхилһэн номые хараад, яахашье мүрөө оложо ядаа бэлэйб.

Номдо гам хайрагүйгөөр хандадаг хүнүүдэй доторые шагаажа хараха аргатай һайб. Ямархан сэдьхэлтэй хүн номдо хаиша хэрэгээр хандадаг хаб? А?

Ц. ДОНДОГОЙ.

АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛОЙ АБДАРҺАА

Түрэлхи хэлэнэй багшанар үхибүүдые уран зохёолдо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ ехэ һайн һайхан хэрэг хэдэг гэжэ мэдэнэбди. Буряад һургуулинуудай үндэһэн хэлэнэй багшанар уран зохёолой кружок эмхидхэжэ, классһаа гадуур ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. Улаан-Үдэ хотын нэгэдэхи интернат һургуулиин, Баргажанай аймагай Барханай, Яруунын аймагай Үльдэргын, Мухар-Шэбэрэй аймагай Хошуун-Үзүүрэй, Захааминай Санагын дунда һургуулинуудай, Доодо-Ивалгын 8 жэлэй һургуулиин дэргэдэхи уран зохёолой кружогууд һайнаар хүдэлдэг. Мүн республикымнай бэшэ бэшэ һургуулинуудташье уран зохёолой кружогууд байгуулагдажа байнхай.

Уран зохёолой кружогойхидой хэһэн бүтээһэн зүйлнүүд манай «ХОНХО» гэжэ хуудаһанда толилогдожо байха.

Мүнөө Баргажанай аймагай Барагханай дунда һургуулиин уран зохёолой кружогойхидой суглуулһан арадай аман зохёолой хэдэн зүйлнүүдые тунхагланабди.

АМАН БЭЛИГЭЙ АРБАН МҮР

Нэгэ гэхэдэ, нэрэгүй хүн байдаггүй,
Хоёр гэхэдэ, хоёр хүн хөөрэлдэнгүй ябадаггүй,
Гурба гэхэдэ, гурбалжаата морин дабаае дабадаггүй,
Дүрбэ гэхэдэ, дүрөөгүй эмээлтэй мори унадаггүй.
Таба гэхэдэ, тармуургүйгөөр яажа үбһэ хуряахаб,
Зургаа гэхэдэ, зугаа наадагүй хүн яажа амиды ябахаб.
Долоо гэхэдэ, Долоон үбгэдэй үрхэ дээрэ ерэхэдэ үүр сайха.
Найма гэхэдэ, нарата дэлхэй мүнхэдөө байха.
Юһэ гэхэдэ, юумын ехээр ама бү гара,
Арба гэхэдэ, алдын зэргэ номо һаадагаа гарга!

Арьяа ХАБТАГАЕВ (7 класс) бэшэжэ абаба.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Һайн хүн нютагаа һэргээхэ,
Муу хүн нютагаа дараха.
Харуу баян үгытэйһээ доро,
Харатай сэсэн тэнэгһээ доро.
Аша гуша һалаа татадаг,
Адуу мал ама тоһододог.
Урагаа тойродоггүй,
Уһа тойродог.
Байһан модон һүүдэр нэгэтэй,
База хүнүүд байра нэгэтэй.
Ахатай хүн арьбан,
Дүүтэй хүн дүүрэн.

С. БАДМАЕВА
(9 класс) бэшэжэ абаба.

* * *

Хоёр муу һалахадаа хэрэлдэхэ,
Хоёр һайн уулзахадаа
хэрэлдэхэ.
Азаргагүй адуун задагай,
Эршэгүй дээһэн задагай,
Эрьегүй уһан задагай.
Болгоогоод ябабал оһолгүй,
Болгоод эдибэл аюулгүй.
Аяг зангай номгониинь дээрэ,
Адуу малай тарганиинь дээрэ.
Худагай уһанда загаһан үгы,
Худал үгэдэ буян үгы.
Муу хүндэ аягын амһар бү
үзүүл,
Мухар үхэртэ худагай амһар
бү үзүүл.

Галя ЭРДЫНЕЕВА, Санжидма ЦЫРЕМПИЛОВА, Галя ГАРМАЕВА, Барадий ГАРМАЕВ суглуулбад.

ХОНИДОО АДУУЛЖА ЯБАХАДАА...
Д. БАЛДАНОВАЙ фотоэтюд.

ЭТЮД

НАЙРУУЛГА

Сережа ехэл бодолгото болон, ручкаяа химэлжэ һууна. Класс соо шэмээгүй, гуурһанай хахинаха дуулдана. Үхибүүд намар тухай найруулга бэшэнэ. Уран гоё угалзата үгэнүүл самбарта бэшээтэй.

Хүбүүнэй хэды оролдобошье, ухаан бодолоо гүйлгэбэшье, уран хурса үгэнүүд олдоногүй... Сонхоор харахадань, абаахай саһан унажал байна. Бүхы юумэн гоёор харагдаад, нюдэни үзүүртэ ялабхина. Теэд яахаб. Сайбайжа байһан боори, хурдан сананууд хүбүүнэй ухаанда ороод һаланагүй.

Эх даа. Саһан, сана тухайдаа бэшыш. Тиигэбэлшни уран хурса үгэнүүд санаһаашни хурдаар һолжорон ерэхэл.

Үрэжэлтэ тэнюун,
Үргэн бэлшээриин үнсэгтэ
Нойтон саһанай
Малгайлан унахань һайхан даа, — гэһэн шүлэг Сережа бэшэжэрхибэ.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо бишыхан Сережа саһанай орохые хүлеэжэ ядадаг.

...Хүбэн сагаан саһан алтан дэлхэйе хушахаараал хушана. Дулаан хүнжэлөөр хушагдаһан газарнай хабар болотор дууран нойрсохо бшуу. Тиихэдэ хүбүүхэн санаар һолжорхо, бүри уран хурсаар заатагүй бэшэхэл байха.

С. ТАБДАЕВ.

ОЛИМПИИН НААДАНАЙ ХОЕРДОХИ ҮДЭР

Октябриин 13-да хүнгэн атледүүд, штанг үргэгшэд, онгосоор тамарагшад, волейболистнууд, баскетболистнууд, спортын табан зүйлөөр мүрысэгшэд хоорондоо наадаа. Энэ үдэр Олимпиин наадаанда хабаадагшад сооһоо хоёр спортсмен чемпионой түрүүшын нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Мүрысөөндэ эрхимлэһэн спортсменэй хүндэлэлдэ Кениин гүрэнэй гимн түрүүшынхеэ зэдэлээ. Арба мянган метрэй зайда урилдагшадһаа эндэхи 22 наһатай сэрэгшэ Нафтали Тему эрхимлээ. Энэ зайе 29 минута 27,4 секунда соо гаталжа, хадалиг газарта иимэ рекорд туйлаба.

Энэ үдэшэлэн үнэндоо «Бүхы Африка» хүндэлэлэй ендэр дээрэ гараһан болоно. Тему гэгшэтэй сүг хүндэлэлэй ендэр дээрэ Эфиопиин түлөөлэгшэ Мамо Волде, Тунисай түлөөлэгшэ Мохаммед Гаммуди гэгшэд гаралсаба. Эдэ хоёр мүн лэ хурдан солбоноор гүйжэ, мүнгэн, бронзо медальнуудта хүртэһэн байна.

«Инсурхентес» гэжэ драмын театр соо штанг үргэлгын мүрысөөндэ 23 наһатай тегеранец Мохаммед Нассири амжаба. Эгээл хүнгэн бэетэйшүүлһээ Иранай энэ түлөөлэгшэ дэлхэйн шэнэ рекорд тогтоогоо: 150 килограммай штанг түлхижэ, бусадһаа үлүү амжалта туйлаа. Гурбан упражнени гүйсэдхэхэдөө дүн хамта 367,5 килограммда хүргэжэ, дэлхэйн рекорд дабтаба. Зүгөөр алтан медалиин хуби заяан... шэгнүүр дээрэ шиидхэгдэхэ байшоо. Юуб гэхэдэ, Венгриин бүхэ Имре Фельди штанг үргэхэдөө мүн лэ иимэ амжалта туйлабашье, нүгөөдэһөө 300 граммаар хүндэ байжа, мүнгэн медальда хүртэбэ.

Дэлхэйн рекордсмен Пермьһээ ошоһон сэрэгшэ Геннадий Четин 352,5 килограмм штанг үргэжэ, дүрбэдэхи һуури эзэлхэ ушартай болобо.

Дэлхэйн чемпионуудтай — манай баскетболистнуудтай Польшын спортсменүүд түрүүшын үдэр наадаа. Полягууд энэ уулзалгада яһала шадамар бэрхээр наадаашье һаа, 91:50 тоотойгоор шүүгдэбэ.

Баскетболой наада шэнжэлэгшэдэй анхаралые Америкын хоёр спортсмен: 22-той негр Уайт, тэрэнэй үетэн — хоёр метр үндэр Билл Хоскет гэгшэд татаа. США-гай суглуулагдамал команда энэ үдэр Испаниин баскетболистнуудые 81:46 тоотойгоор шүүгээ.

Спортын табан зүйлөөр мүрысэгшэдэй дундаһаа Совет оронной суглуулагдамал команда морёор урилдахадаа, Олимпиин энэнэй урда тээхи наадануудта шэнгеэр бултанине ахижа гараба. Манай командатай ана-мана урилдаһан Венгриин спортсменүүд табадахи һуури эзэлбэ. Эдэнэр 195 очкогоор манайхидта ахигдажа гараа. Үшөө программын дүрбэн номер үлөө.

Тэрэшэлэн манай эхэнэр волейболистнуудай команда мүрысөөгөө илалтаар эхилбэ. Манай волейболистканууд Чехословакиин командые 3:1 тоотойгоор шүүгээ.

ҺОНИРХОМООР

Олимпиин наада хараха дуратай 250 мянган аяншад Мехикэдэ ерээ. Эдэнэр дэлхэйн бүхы оронуудһаа шахуу сугларба. Түлөөлэгшэдөө гостиницада байлгаха номерой захилнуудые хахад жэл урид хэһэн оронууд тэдэнэй дунда бии. Японой түлөөлэгшэд бусадһаа урид... 1967 октябрьда иимэ захил хэһэн юм.

* * *

Олимпиин наадаанда хабаадагшадай бэеын элүүр энхые адаглан хаража байха мянгаад врач, медицинскэ сестранууд томилогдонхой. Эдэнэр илангаяа спортсменүүдэй гэдэһэ дотороо үбдэхэгүйнь тула наринаар хинан шалгажа байха уялгатай. Олимпиин наадаанай тосхондохи столовын эдеэн үдэртөө гурба дахин врачнуудаар шалгагдана. Тиихэдэ столовын хүдэлмэрилэгшэд, тогоошод үдэр бүри медицинскэ шалгалта гарадаг, нэгэ янзын хубсаһа үмдэдэг байна. Спортсменүүд столоводо ороходоо, целлофан пакедүүд соо хэгдэһэн халбага, вилкэ абана.

(ТАСС).

Баскетболоор Олимпиин наадаанда хабаадалсажа ябаһан СССР-эй суглуулагдамал команда (зүүн гарһаа): һуугаашадынь — Зураб Саканделидзе, Принт Томпсон, Модест Паулаускас, Сергей Белов, Юрий Селихов, Вадим Капранов; байгаашадынь — Владимир Андреев, Анатолий Поливода, командын ахалагша тренер Александр Гомельский, Сергей Коваленко, Яак Липсо, тренер Юрий Озеров, Геннадий Вольнов, Алжан Жармухамедов гэгшэд байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Спорт БЭЛЭДХЭЛ МУУТАЙҺАА БОЛООЛ ХА

Һаяшаг хүнгэн атлетикээр республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ «Буревестник», «Локомотив», «Спартак», «Ажалай резервнүүд», «Труд» бүлгэмүүдэй болон авиазаводой, «Забайкалец», ЛВРЗ-гэй спортивна клубуудай хүнгэн атледүүд хабаадалсажа, хүсэ шадалаа, бэлиг шадабаряа туршалсаһан байна. Гэбэшье сагай уларилай таарамжагүй байһан дээрэһээ юм гү, энэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан хүнгэн атледүүд урданайхидаал адли эрхим дүнгүүдые туйлажа шадаагүй.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр 100 метрэй зайда мүрысэһэн спринтерскэ урилдаанда эхэнэрнүүдэй дундаһаа Сергеева («Спартак») түрүүлбэшье, оройдоол 13,3 секунда харуулһан байна. Тиихэдэ Кузнецова («Буревестник») энэ зайе 13,8 секунда соо гаталжа, хоёрдохи һуури эзэлбэ. Удаадахи 200 метрэй зайда урилдаха мүрысөөндэ баһал Сергеева эрхимлэжэ, 27,9 секунда соо гүйһэн байна. 29,7 секунда соо гүйжэ ерэһэн Тризна («Ажалай резервнүүд») хоёрдохи һуурида гарабашье, гурбадахи разрядай нормые ахижа шадаагүй.

Хурдан солбоноор гүйдэг Евдокия Ли («Буревестник») 400 — 800 метрэй зайда урилдахадаа, түрүүшынгээ зайе 1 минута 01,1 секунда, хоёрдохиёо 2 минута 30,3 секунда соо гаталжа эрхимлэһэн байна.

Бэрхэшээлнүүдые дабалгатайгаар 80 метрэй зайда урилдаха эхэнэрнүүдэй мүрысөөн эрхим дүнгүүдые харуулаагүй. Эндэ түрүүлэн гүйжэ ерэһэн Кузнецовагай сагынь оройдоол 16,6 секунда боложо, гурбадахи разрядай нормые дабажа шадаагүй (нормонь 13,5 секунда юм).

100 метрэй зайда урилдахадаа эрэшүүлэй дундаһаа Рассадин («Ажалай резервнүүд») хамагһаа түрүүлжэ, 11,2 секунда тоггоо. Грехов («Буревестник») хоёрдохи һуури эзэлээ. Энэ зайе 11,4 секунда соо гаталһан Берданосов («Буревестник») гурбадахи һуурида гарабашье. 200 метрэй зайда урилдахадаа гайхалтай хурдаар гүйжэ, 24,1 секунда харуулжа, нэгэдэхи һуури эзэлээ. Удаадахи хоёр һуурине Рассадин («Ажалай резервнүүд») Коновалов («Спартак») хоёр хубаалдаһан байна.

Россин ба Буряадай хүнгэн атледүүдэй дунда мэдээжэ болоһон, СССР-эй спортын мастер В. Цыренов байгша ондо үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ онсо шалгаржа, эрхим амжалта туйладаг бэлэй. Тиин мүнөө энэ нүхэрнай 1500—5000 метрэй зайда урилдахадаа, мүн лэ онсо шалгарһан байна. Тэрэ нэн түрүүн 1590 метрэй зайе 4 минута 0,06 секунда соо, 5000 метрэй зайе 14 минута 50,8 секунда соо гаталаа.

Эхэнэрнүүдэй дунда үнгэргэгдэһэн утые, үндэрые харайлга, ядро түлхихэ мүрысөөнүүдэй дүнгүүд урдахи жэлнүүдтэ орходоо мүн лэ бирагүйхэн гэжэ тэмдэглэмээр. Энэ мүрысөөндэ Снопкова 31 метр 50 сантиметрэй зайда диск шэдэжэ эрхимлэһэн байна. Тэд энэ нүхэрнай ядро түлхихэдөө 11 метр 97 сантиметртэ хүргэжэ, баһал түрүү һуури эзэлээ.

Утые харайлгаар 4 метр 56 сантиметрые дабаһан Борисова («Спартак») нүгөөдүүлһээ онсо шалгаржа, түрүү һуури эзэлээ. Тиихэдэ 135 сантиметр үндэрые харайһан Сидорова («Локомотив») хоёрдохи һуурида гараа.

Эрэшүүлэй дунда болоһон мүрысөөндэ 662 сантиметр утые харайһан Чебунин («Буревестник») эрхимлээ. Буряадай үнинэй рекордсмен Мироманов 180 сантиметр үндэрые харайжа, түрүү һуури эзэлһэн байна. Мүн имэрхүү дүн туйлаһан Чанцев хоёрдохи һуурида гараа.

Бараев, Инжелевский, Завязкин гэгшэд эрэшүүлэй дундаһаа диск, копье шэдэлгээр, ядро түлхилгөөр илабашье, хоёрдохи, гурбадахи разрядай нормоһоо дээшэ дүн туйлаагүйнь гэмшэлтэй.

Иигэжэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан командануудай дундаһаа «Буревестник» бүлгэмэйхид онсо шалгаржа, бүхыдөө 19602 очкотой болоһон тула, ресспортсоведэй дамжуулгын шанда хүртөө. «Забайкалец» гэжэ спортивна клубай, «Ажалай резервнүүд» бүлгэмэй команданууд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые хубаалдаһан байна.

Тиибэшье энэ мүрысөөндэ «Труд», «Спартак» бүлгэмэйхид муу бэлэдхэлтэй байжа, һайн дүн туйлажа шадаагүй. Тиимэһээ тус бүлгэмүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, тренернүүд командынгаа мэргэжэл шадабарине һайжаруулхын тула яаралтай хэмжээ абахаар болоонхой.

Н. ИВАНОВ.

○ ЭЛДЭБ ҺОНИН ○ ЭЛДЭБ ҺОНИН

ЭРЬЕ ШАДАРАЙ ПАНСИОНА[Т]

Зүүн Сибириин түмэр замайхид Крымдэ, Евпаториһоо 12 километрэй газарта түмэр замшадай амарха эрье шадарай пансионат май һарада нээһэн байна. Тэрэ пансионат харгы замай предприятинуудай зөөреэр баригдаһан байха юм. Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин 29 хүдэлмэришэн ... жэл тэндэ ошожо амараа.

Түмэр замай Улаан-Үдын ... лениин районпрофсож ажал... амаралтада ехэ анхарал хан... на. Тиигээд Байгал шадар ама... тын байра барижа байнхай... Тэрэнэй барилга дүүргэгдэхэ ... тоо.

УРГАМАЛНУУДААР НОГООРУУЛГА

Республикымнай түб хотын гудамжанууд жэл ерэхэ тума ургамалнуудаар ногооруулагдан, улам гоё һайхан шэнжэ оруулагдана. Шэнэ шэнэ сэсэрлиг бии болгогдоно. Городые ургамалнуудаар ногооруулха хүдэлмэри илангаяа хабар, намарай үедэ ехээр хэгдэнэ.

Байгша намар городой гудамжануудта, сэсэрлигүүдтэ модо һуулгаха хүдэлмэри түлэг ургал... дүүлэгдэжэ байна. Модо тари... ехэнхидээ Октябрьска райо... гудамжануудта, мүн Илал... проспектдэ хэгдэнэ.

Мүнөө намарай үедэ город... гуур 62 мянган эшэ жэжэ мод... 15 мянган эшэ томо модод һу... гагдаха. Энэ хүдэлмэри газ... хүрэтэр үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

УУЛЗАЛГА БОЛОБО

Һаяшаг СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадтахи филиалай конференц-зал соо Бүхэдэлхэйн уласхоорондын VIII конгрессэдэ хабаадаһан эрдэмэй кандидадууд Тарас Максимович Михайлов, Ксения Максимовна Герасимова гэгшэд Улаан-Үдэ хотынгоо олониитэтэй уулзалга хэбэ.

Японой ниислэл Токио городто болоһон Бүхэдэлхэйн археологуудай конгрессэдэ хабаадагша Герасимова Михайлов хоёр һүүлэй үедэ зүүн зүгэй түүхэ шэнж... хүдэлмэриин амжалтатай... ябуулагдаһан тухай хөөр... үгөө. Манай эрдэмтэд тэрэшэл... Буряадай эрдэм наукын ни... һалбаржа байһые онсолон т... дэглээ.

Тиихэдэ Бүхэдэлхэйн эрдэм... дэй VIII конгресс дээрэ боло... уулзалга арадууд хоорондын ... найрамдал бэхижүүлхэ хэр... туһа хүргэхэ зорилготой.

Б. БУДАЕВ.

ҺУРАГШАДАЙ ХҮСӨӨР

Кабанскын аймагай Выдрино станцидахи дунда һургуулиин һурагшад ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулан, түмэрэй хаядаһа суглуулха воскресснигүүдые эмхидхэнэ. Тиигэжэ һуралсалай жэлэй эхилһэнһээ хойшо хэдэн тонно түмэрэй хаядаһа суглуулан тушаагаа.

Эндэ ахалагша классуудай һурагшад Виктор Куликов, Таты... Бадмаева, Юрий Самков, Да... Герцекович, Людмила Никит... гэгшэд онсо шалгаржа, һург... лиин директорэй, комсомольс... организациин зүгһөө баясхалан... хүртөө. Мүнөө эндэ түмэр ту... суглуулга үргэлжэлһөөр.

Б. БУЖУЕВ.

МАГТААЛТАЙ НАЙМААШАН

Петр Николаевич Бровкин арба гаран жэлдэ Хурамхаан нютагай холо, ойрын гүүртэнүүдээр нүүдэл наймаа эмхидхэжэ байдаг. Энэ хугасаа соо нүхэр Бровкин автомашинаяа өөрөө жолоодоод, мүн лэ өөрөө наймаагаа хэжэ ябадаг. Тиихэдээ холын малшадта шадаал һаа һайн шанартай, хэрэгтэй эд бараа абаашажа үгэхые оролдодог юм.

Петр Николаевич һүүлэй жэлнүүдтэ Хара молоной совхозрабкоопто ажаллажа байнхай. Тэндэхи малшадай эрилтэнүүдые саг соонь бэелүүлдэг һэн тула нүхэр Бровкин худалдаа наймаанайнгаа эрьесын түсэб хододоо үлүүлэн дүүргэдэг юм. Гадна энэ нүхэр... гол ажалайнгаа хажуугаар у... зонһоо ороһон хүдөө ажахын пр... дуктнуудые гүрэндэ тушаан а... даг тушаалтай.

Магтаалта ажалайнгаа ту... нүхэр Бровкин Буркоопсою... правлениин, худалдаа наймаа... хүдэлмэрилэгшэдэй профсою... обкомой зүгһөө Хүндэлэлэй хэ... грамотаар, үнэтэ бэлэгүүд... шагнагдаһан байна.

Байгша оной арба нэгэн һа... рынгаа түсэб Петр Николаев... Бровкин Агууехэ Октябри... һайндэр болотор сүм дүүргэхэ з... рилготой.

Д. КОЛМАКОВ.

Телефон · Телеграф · Радио ХИЛЫН ГААНАҺАА

Долоон хоног соо нэгэ удаа гарадаг шэнэ газетэ

ПРАГА. (ТАСС). Чех хэлэн дээрэ долоон хоног соогоо нэгэ удаа гарадаг «Тыденик Актуалит» гэжэ шэнэ газетын түрүүшын номерые Чехословакиин уншагшад абаба. Тэрэниие Хэблэлэй һонинной агентство гаргадаг болобо.

Аха дүү оронной ниитын-политическэ ажабайдалай заһаржа байгаа оршон байдалда тэрэ шэнэ газетэ бии болоһон байна. Коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гол асуудалнуудаар Советскэ Союзай хараа бодолые тэрэ газетэ уншагшадта тайлбарилжа үгэхэ, гадаадын ба дотоодын политикаар Коммунис партиин, Советскэ правительствын бэелүүлдэг шухала хэмжээнүүд тухай, экономикодо, эрдэм соёлдо туйлагдаһан амжалтанууд тухай, совет-чехословацка харилсаан тухай мэдээсэжэ байха юм.

ВЬЕТНАМАЙ ПАТРИОДУУДАЙ АМЖАЛТАНУУД

ХАНОЙ (ТАСС). Урда Вьетнамай арми ба улад зон энэ оной август-сентябрь һарануудта дайсанай 120 мянга гаран солдат ба офицернүүдые, тэрэ тоодо 45 мянган американецуудые ба сателлит оронуудай солдадуудые алаһан, шархатуулһан, плендэ абаһан байна. Мүн лэ энэ үе соо Урда Вьетнамай патриодууд 790 самолет сохижо унагаагаа, гэмтээгээ, сэрэгэй 3 мянган машина, тэрэ тоодо 1685 танк ба бронетранспортер эбдэжэ үгы хээ. Сэрэгэй ба транспортна 158 судна уһанда шэнгээгээ, галдаа. 300 томо буу ба миномедуудые үгы хээ, тобшоһомоной ба горючиин 75 склад, зуугаад хүүргэ тэһэлжэ эбдэһэн байна. Урда Вьетнамай арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй толилһон тусхай коммюнике дотор эдэ тоонууд бэшэгдэнхэй.

«Урда Вьетнамай армиин, арад зоной энэ намарай илалтанууд зориг оруулагша угаа ехэ удха шанартай юм, — гээд «Нян зан» газетэ бэшэнэ. — Эсэсэй илалтын дүтэлхэ бүри бидэнэр бүри ехэ оролдолго хүсэлэл гаргаха ёһотойбди. США-гай империалистнууд хэдышье диилдэһэн мүртөө, үсэд нэтэрүүгээр дайгаа үргэлжэлүүлһээр. Манай арга боломжонуудай туйлай ехэшье мүртэнь зарим бэрхэшээлнүүдые үзэнэбди. Манай оронной арад зон, арми сэрэгүүд нягтаар жагсажа, Эхэ оронойнгоо бэеэ даанхай, эрхэ сүлөөтэ байдалай түлөө, Эхэ ороноо аршалан хамгаалхын түлөө США-гай ээзэрхэг түрмхэй дайнда эсэргүү тэмсэлээ эрид шангадхажа байна».

ВЬЕТНАМДАХИ ДАЙНДА ЭСЭРГҮҮСЭН

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Вьетнамдахи дайнда эсэргүүсэн, солдадууд ба дайнай ветерануудай Калифорнидо хэһэн жагсаалда хабаадагшадтай һаналаа нэгэдэлэй тэмдэг доро Сагаан ордоной үмэнэхи Лафайет гэжэ парк соо эб найрамдалай тала баригшад жагсаал эмхидхэбэ. Вьетнамай дайнда хабаадалсахаяа арсаһан Эндрюс гэжэ агаарай-сэрэгэй баазада алба хэгшэдые дэмжэхын тулада ниислэл хотодо һая байгуулагдаһан «эб найрамдалай ба эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэгшэ сэрэгэй алба хэгшэдэй Лига» Сагаан ордоной хажуудахи жагсаал эмхидхэһэн байна.

НЬЮ-ЙОРК. ТАСС «Фордын Фонда» гэжэ эмхиин президент Макджордж Банди гэгшэ Индиан штадай Гринкаслидахи университедтэ эмхидхэгдэһэн симпозиум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Вьетнамдахи дайе һулаурулан намдуулха хэрэгтэй гэжэ хэлэбэ.

ДРВ-тэй эбтээ ороггон тухай хэлсээн туйлагдаашьегүй һаань, 1969 онһоо эхилэн США-гай сэрэгүүдые Урда Вьетнамһаа бага багаар ходо гаргажал байха хэрэгтэй гэһэн эрилтэ США-гай президентын помощник байһан тэрэ Банди табиба.

Империализм диилдэхээрээ диилдэхэ

АДЕН, октябриин 14. (ТАСС). Урда Йеменэй арадай республикын президент Кахтан Аш-Шааби гэгшэ Аденда болоһон олон зоной митинг дээрэ үгэ хэлэбэ.

Республикын экономическа ба мүнгэн жасын байдалай бэрхэшээлтэй байһан тухай хөөрэжэ үгөөд, ахэ дүү араб, социалис ба хани барисаата оронууд республикадамнай туһаламжа үзүүлээ гэжэ президент мэдүүлбэ. Тэрээнтэй нэгэн доро, оронойнгоо дотоодын арга боломжонуудые ашаглаха шухала гэжэ Аш-Шааби тэмдэглэбэ. Национальна промышленность байгуулха бааза боложо үгэмөөр байгаалиин баялигуудай орон соомнай бии байһые геолого-бэдэрэлтын хүдэлмэри харуулба гэжэ тэмдэглэбэ.

Хэдышье бэрхэшээл үзэжэ байһал Урда Йеменэй арадай республикын правительство улад зонойнгоо ажаһуудал һайжаруулгада, хүдэлмэригүйдэлгые усадхалгада, ажалшадай ажаһуудалай хэмжээ дээшэлүүлгэдэ хамагай түрүүн анхаралаа табидаг гэжэ Аш-Шааби саашань үргэлжэлүүлбэ.

Аграрна реформо тухай хуулиин ёһоор, газаргүй таряашадта ойрын үдэрнүүдтэ газар хубаажа үгэхэ тухай шиидхэбэри правительствын гаргаһые Аш-Шааби мэдээсэбэ.

Дотоодын политическэ реформонуудай хэгдэхээр байһанда президент анхаралаа ехээр хандуулба.

Залуу республикада эсэргүү Саудовска Аравиин ба дэлхэйн империализмын хархис этэгээдүүдэй хэжэ байгаа хорото ябуулганууд дээрэ Кахтан Аш-Шааби үгынгөө түгэсхэлдэ тогтобо. Мүнөө үедэ Саудовска Аравиин сэрэгүүд, империализмын агентнүүд оронноймнай хойто хилэ шадар сугларжа, Урда Йеменэй арадай республикада эсэргүү ээзэрхэг түрмхэй добтолго бэлдэжэ байна гэжэ хэлэбэ.

Гэбэшье империализм ба хархис этэгээдүүд диилдэхээрээл диилдэхэ гэжэ президент тэмдэглэбэ.

Панамадахи байдал тушаа

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Гүрэнэй урбалтын һүүлээр Панамадахи засагые гартаа абаһан сэрэгэй саг зуурын хунта полковник Хосе Марна Пинилья Фабрег гэгшые оронной президентээр томилбо.

Правительство байгуулһан тухай мэдээсэлтэй коммюнике сэрэгэй хунта гаргаба гэжэ Панама городһоо Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент мэдээсэнэ. Шэнэ правительствада политическэ хэдэ хэдэн партинуудай түлөөлэгшэд оролсобо.

Гибралтартахи хөөрэлдөөнэй буруу һүрэлгэ

ЛОНДОН. (ТАСС). «Фиарлесс» гэжэ Англиин сэрэгэй корабль дээрэ Англиин премьер-министр Гарольд Вильсон гэгшын Родезиин расистска засаг түрые хүтэлэгшэ Ян Смит гэгшэтэй хэһэн дүрбэн үдэрэй хөөрэлдөөн буруу һүрэбэ. Тэдэ хөөрэлдөөнүүдэй баһал бүтэмжэгүйгөөр дүүрэһыень тэмдэглэһэн коммюнике һүни толилогдобо. Родезиин расистнууд тэдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ булинги байха һанаатай байһанаа хүсэд харуулаа. Англиин талаһаа ямар нэгэн условн, баалалтада орохогүй байһанаа Смит сэхэ нюунгүйгөөр харуулһан байна.

Англида гэмтэ ябадалнуудай ургажа байһан тушаа

ЛОНДОН. (ТАСС). Гэмтэ ябадалнуудай ургажа байһан ушар Англида аюулай шэнжэтэй боложо байнхай. Илангаяа жэжэ хулгай ехээр болодог. Жэжэ хулгай дээрэһээ магазинуудай жэлэй гарза 120-ёод миллион фунт стерлинг болоно. Энэнь 1963 ондо болоһон, «почтово вагонине тоноһон ехэ шууяата тонолгын» үедэ абтаһан мүнгэндэ орходоо 46 дахин дээшэ гарана.

ХАЙШААШЬЕ ХАРА—РАСИЗМ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Американска сэрэгүүдтэ үндэһэ яһанай илгаа ехээр гаргагдадаг гэжэ Вьетнамдахи американска сэрэгэй майор негр Лэвелл Меррит гэгшэ мэдүүлбэ. Негр солдадуудай 99 процентнь армида адли тэгшэ эрхэгүйбди гэжэ тоолодог, тиигээд энээн тухай сэхэ хэлэхэеэ айдаг байна.

Негрнүүдэй тэгшэ эрхые үгы хэһэн үндэһэ яһанайнь илгаа гаргадаг эмхи Америкын арми мүн болобо гэжэ майор хэлэбэ.

ҮНГЭРҺЭН АРБАН ХОНОГОЙ УЛАРИЛ

Октябриин үнгэрһэн арбан хоногой түрүүшын хахадай уларил хүйтэнииг аад, бага зэргэ шииг нойто оролготой байба.

Арбан хоногой түрүүшын үдэрнүүд дулаан байгаа. Үдэрэйнь температура 14—17 градус дулаан байһан. Удаадахи үдэрнүүдтэнь дулаанай температура 3—7 градусһаа дээшэ гараагүй.

Арбан хоногой дунда зэргын температура тиимэшье дулаан бэшэ, ехэнхидээ 1—3 градус хүйтэн, зүгөөр урда аймагуудта нуль шахуу гэхэ гү, нормоһоо 2—4 градус доошо байгаа.

Һүниин температура арбан хоног соо хододоо хүйтэн (6—11 градус) байһан. Үглөөгүүрнь газарай хүрьһэн 6—9 сантиметр зузаантайгаар томуусаа. Хүрьһэнэй дунда зэргын температура һүүлшын табан хоногто 1—3 градус дулаан байба.

Баруун урда аймагуудта 11—15 миллиметр зузаантай нойтон саһан ороо. Бусад нютагуудта ороһон шииг нойтон 5 миллиметрһээ дээшэ халяагүй. Түбэй, хойто болон зүүн-хойто аймагуудта оройдоошье бороо, саһан ороогүй.

Хада уулаар, Ахын аймагта байрын саһан унаа. Октябриин 10-да оройн саһанай зузаан 12 сантиметр болоо.

Энэ үе соо зарим ажахынууд обёос ба шэниисын ургаса хуряалгые үргэлжэлүүлһэн, намарай паар хахалһан байна. Арбан хоногой олонхи үдэрнүүдтэнь полевой хүдэлмэридэ зохисотой уларил байба. Зүгөөр октябриин эхинэй 2—4 үдэр соо бороо саһан орожо ажахын хүдэлмэридэ бага зэргэ һаад болоо.

Малшад үбһэ тэжээлээ үбэлжөөндөө зөөнэ. Адуһа мал ... шээридэ ябаһаар.

Республикын уһа голнууд ... жа, суудхэдээ 2—5 сант... доошоо буунa. Арбан хоногой ... шада зарим гол горходто мү... үзэгдөө, бага зэргэ зайр ... Тэрэ үе соо уһанай температ... градус хүрэтэр доошо бу... байха юм. Октябриин 11-дэ ... най температура Сэлэнгэ, С... —+3, Хёлго, Үдэ, Баргаз... +1,5 градус байһан.

Октябриин хоёрдохи арба... ногто уһанай хэмжээн улам... шоо бууха. Багахан гол гор... зайр орожо магадгүй.

Октябриин 18—19-дэ са... шииг нойтогүй байха ха. Тем... тура һүниндөө 1—6 градус ... тэн, үдэртөө 7—12 градус ду... байхаар бага ... ...

Л. ГОНЧАРОВА

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

Үглөөнэй 5 часһаа 9 час 30, 11 часһаа 15 час 30 минута хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 18 часһаа үхибүүдтэ зорюулагдаһан кинофильмнүүдээр Улаан-Үдэһөө дамжуулга эхилхэ. 18 час 30 минутаһаа «Комсомол, энэ шинин дуунууд» гэһэн дамжуулга. 19 часһаа «Холо, ойрын һонин». 19 час 20 минутаһаа эстрадын концерт. 20 часһаа «Тысяча окон» гэһэн уран һайханай фильм. 21 час 20 минутаһаа «10 лет космической эры» гэһэн документальна фильм. 22 час 10 минутаһаа концерт. 22 час 25 минутаһаа дамжуулгын программа, сагай уларил. 22 час 30 минутаһаа һүниин 1 час 30 минута хүрэтэр Москваһаа дамжуулга.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэйшэг байха, урда аймагуудта саһан орохо. Зүг бүриһөө һулаханаар һалхилха. Хойто аймагуудта 0—5, урда аймагуудта 5—10 градус дулаан, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 4—6 градус хүйтэн, үдэрынь 6—8 градус дулаан байха.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ажахын реформо ба хүдэлмэришэн» гэһэн түрүү бэшэг. «Үйлэдбэриин түрүүшүүлэн жэшээ үряална» гэһэн С. Павловай корреспонденци. «Алдарта ойн хүндэлэлдэ» гэһэн гаршаг доро информацинууд. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Информаци — хүмүүжүүлхы зэбсэг» гэһэн З. Данилинагай статья. Түрэл орон доторнай. «Марксизм ба ревизионизм» гэжэ В. И. Ленинэй номой гараһаар ... жэлэй ойдо зорюулагдаһан ТАСС-ай материал.

Гурбадахи хуудаһанда: «Журам эблэгшэдтэй ш... гаар тэмсэхэ» гэһэн С. К... ростылевой статья. Хил... саанаһаа абтаһан мэдээсэ... нүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Олимпиин наадаанай мате... алнууд. Нютаг нютагай ... нин. «Үнэн болоһон ушар» гэһэн гаршаг доро В. Ни... лаевай статья.

Редакторай орлог...
М. Н. НИМАЕ...

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-02015. Зак. № 1037.